

תורה אור • פרשת מקץ • מאמר 12

כי אתה נרי ה' והוי"ה יגיה חשכי

כי אתה נרי הוי"

הנשמה היא נרו של שם הוי": התורה והיראה הן השמן שלו, והנפש הבהמית היא הפתילה, שלהבת הנפש האלקית הופכת אותה, כדי שאמיתת ה' תאיר בעולם הגשמי. כאשר בדורות מאוחרים וחלשים יותר אין בכוחם להדליק את הנר בעצמם, הוי" נעלה יותר, שלמעלה מסדר העולמות, מאיר את חשכתם, כפי שהיה בחנוכה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/12

הנקודה

הנשמה היא נרו של שם הוי': התורה והיראה הן השמן שלו, והנפש הבהמית היא הפתילה, שלהבת הנפש האלקית הופכת אותה, כדי שאמיתת ה' תאיר בעולם הגשמי. כאשר בדורות מאוחרים וחלשים יותר אין בכוחם להדליק את הנר בעצמם, הוי' נעלה יותר, שלמעלה מסדר העולמות, מאיר את חשכתם, כפי שהיה בחנוכה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע בפסוק של דוד המלך מופיע שם הוי' פעמיים, ובפעם השנייה נוסף לו ו'. הנשמה שבגוף היא "נר הוי'": השמן, הפתילה ושני גוני השלהבת שלה מקבילים לארבע אותיות השם. אור הנפש האלקית נאחז בנפש הבהמית כשם ששלהבת נאחזת בפתילה, כדי להכניע אותה ולהפוך אותה. כדי להסביר כיצד הנפש הבהמית הנמוכה יכולה להפוך לאור, מבאר אדמו"ר הזקן את הפסוק "ארוממך אלקי המלך": הבריאה נמשכת רק ממלכותו של ה', שהיא הארה המושגת באמצעות צמצומים; ובכל זאת, עצמותו של ה' מתגלה דווקא בעולם הגשמי באמצעות המצוות, כשם ששלהבת נעשית אור רק על גבי פתילה. מכיוון ששורשה של הנפש הבהמית גבוה מאוד, הפיכתה מעוררת חסד שלמעלה מסדר העולמות. השמן הוא התורה והיראה העליונה הנמשכות מחכמה; הפתילה היא היראה התחתונה; ושתי השלהבות הן אהבה שמלמעלה ואהבה הנולדת מהתכונות. הוי' השני והנעלה יותר מאיר את חשכת הדורות המאוחרים, שאין להם כוח משל עצמם, כפי שמלמד נס חנוכה.

מבנה

1	השאלה והנר	2-11
מדוע השם מופיע פעמיים; הנשמה כנר שארבעת חלקיו מקבילים לארבע אותיות הוי'.		
2	פתילה ושמן	5-31
נרות המקדש כעדות; כיצד שלהבת בוערת; הנפש האלקית נאחזת בנפש הבהמית והופכת אותה כפי ששלהבת מכלה פתילה.		
3	"ארוממך אלקי המלך"	10-61
מלכות כהארה בלבד, המושגת באמצעות צמצומים; אהבת עצמותו של ה'; שני הסדרים של "יחיד חי העולמים מלך" ושל "מלך יחיד חי העולמים", והמלך שלמעלה מהעולמות המתלבש בעולם הגשמי.		
4	האור מתגלה באמצעות מעשים	13-111
המצוות שבעולם הזה ממשיכות את עצמותו של ה', כמו שלהבת שעל גבי פתילה; הדלקת הנרות מביאה את אמיתת ה', שלפניו עליונים ותחתונים שווים.		
5	חסד שלמעלה ממידה	141
הנפש הבהמית שהשתתה, ושורשה גבוה מאוד, מעוררת ריבוי חסד בלי צמצומים; התורה היא השמן.		

21-15	6 שמן, יראה ואהבה	השמן כחיות הפנימית מחכמה; התורה והתפילה בלחש כיראה העליונה (י'); הפתילה כיראה התחתונה (ה' אחרונה); שתי האהבות כשתי השלהבות (ה' ראשונה ו').
23-22	7 הוי הנעלה יותר	הוי הנוספת; שני השמות "הוי הוי"; השם שלמעלה מסדר העולמות, הממשיך רחמים לעולם התחתון.
26-24	8 חשכת הדורות המאוחרים	נשמות חלשות יותר וקוקות ליגיעה גדולה; הוי הנעלה יותר מאיר את חשכתן באתערותא דלעילא.
28-27	9 חנוכה	חכמת יוון טימאה את שמני החכמה הקדושה; פך השמן החתום בחותמו של כהן גדול, אהבה שמלמעלה, האיר במשך שמונה ימים.

מו ש ג י מ

נרו של הוי נר הוי נשמת אדם הנשמה שבגוף, שהשמן, הפתילה ושתי השלהבות שלה מקבילים לארבע אותיות שם הוי.	שתי אהבות, שני גוני אור ב"פ רחיימו — כי גוני אור אהבה רבה הבאה מלמעלה במתנה, האור הלבן והה' הראשונה; ואהבה הנולדת מהתבוננות בגדולת ה', האור הכהה והוי.
הכנעה והפיכה (אתכפיא ואתהפכא) אתכפיא ואתהפכא תחילה הנפש האלקית מכניעה את הנפש הבהמית, ואחר כך הופכת אותה, כשם ששלהבת מכלה פתילה והופכת אותה לאור.	שני שמות הוי כי שמות הוי הוי אחד שבתוך סדר העולמות והוי נעלה יותר שלמעלה מהם, המסומן בתוספת הוי, וממשיך רחמים ואור גם במקום שבו נר הנשמה עצמו חשוך.
מלכות מלכות שלטונו של ה' על העולמות, שהוא הארה חיצונית בלבד המושגת באמצעות צמצומים, ולא עצמותו; כל הבריאה נמשכת ממנו.	אתערותא דלעילא אתערותא דלעילא אור אלקי הניתן בלי שהתעוררו אליו מלמטה, כמו בחשכת הדורות המאוחרים ובנס חנוכה.
היראה העליונה והתחתונה יראה עילאה ויראה תתאה היראה העליונה היא ביטול הנמשך מחכמה, השמן והי'; היראה התחתונה היא הפחד למרוד במלך, הפתילה והה' האחרונה.	

קטע 1 • 11-2

השאלה והנר

1 כי אתה נרי^{1,2} ה' והוי"ה יגיה חשכי. להבין הכפל ב"פ הוי"ה הא' הוי"ה והב' והוי"ה בתוספת וי"ו.

"כי אתה נרי, הוי", והוי"ה מאיר את חשכיי". [יש להבין] את החזרה על הוי"ה פעמיים: בפעם הראשונה נאמר "הוי", ובפעם השנייה "והוי", בתוספת וי".

המאמר פותח בפסוק שאמר דוד המלך, שבו מופיע שם הוי"ה פעמיים. אדמו"ר הזקן שואל מדוע הוא חוזר, ומדוע בפעם השנייה נוספת אות וי — "והוי".

הנה כתיב נר ה' נשמת אדם.³ פי' שנשמת אדם המלוכשת בגוף הוא כחי' נר של שם הוי". לפי שכל הארבעה אותיות דשם⁴ הוי"ה מרומזות בנר.

והנה כתוב: "נר הוי"ה נשמת אדם". פירוש הדבר הוא שנשמת האדם, המתלבשת בגוף, היא בחינת נר של שם הוי", משום שכל ארבע האותיות של שם הוי"ה רמוזות בנר.

הוא פותח בפסוק שבספר משלי המכנה את נשמת האדם "נר הוי". הנשמה, כפי שהיא חיה בתוך הגוף, היא נר של שם זה, משום שלכל אחת מארבע אותיות השם יש מקבילה בחלקי הנר.

2 והיינו בארבעה דברים שבנר שהם השמן והפתילה וכי' גווי' אור נהורא אוכמא⁵ הנאחו בפתילה ונהורא חירא למעלה ממנה.

כלומר, בארבעת המרכיבים שבנר: השמן, הפתילה ושני גווי' האור — האור הכהה (נהורא אוכמא), שנאחו בפתילה, והאור הלבן (נהורא חירא) שמעליו.

בנר יש ארבעה מרכיבים: השמן, הפתילה ושני גוונים של להבה. האור הכהה סמוך לפתילה ונאחו בה, ואילו האור הלבן עולה מעליו.

ולכן הנשמה קרויה נר שיש בה גי' ד' בחינות הללו שמן ופתילה וכי' גווי' אור המרומזות בדי' אותיות הוי".

לכן הנשמה נקראת נר, שכן גם בה יש ארבע בחינות אלה — שמן, פתילה ושני גווי' אור — הרמזות בארבע אותיות הוי".

בנשמה יש אותם ארבעה מרכיבים, ולכן היא נקראת נר; וארבעתם מקבילים לארבע אותיות הוי". בהמשך המאמר מפורט איזה מרכיב מקביל לכל אות.

קטע 2 • 31-5

פתילה ושמן

3 ולהבין די בחינות הללו בנשמה. וגם להבין ענין הנרות שהיו במקדש שארז"ל וכי לאורה הוא צריך⁶ כו'.

[יש] להבין את ארבע הבחינות הללו שבנשמה, וגם להבין את ענין הנרות שהיו במקדש, שעליהם אמרו חז"ל: "וכי לאורה הוא צריך?" וכו'.

כאן עולות יחד שתי שאלות: מהן ארבעת חלקי הנר בנשמה, ומה משמעותם של נרות המקדש. הגמרא שואלת אם ייתכן שה' זקוק לאור המנורה.

אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. וצ"ל למה הנרות דוקא עדות להשראת השכינה. "אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל". ויש להסביר מדוע דווקא הנרות מעידים על השראת השכינה.

הגמרא משיבה שהנרות היו עדות לעולם שהשכינה שורה בקרב עם ישראל. אדמו"ר הזקן שואל מדוע דווקא הנרות הם העדות לכך.

אך הענין הוא כי הנה אור המאיר הוא בשביל שנאחז האור בפתילה ומכלה אותה. אך הפתילה לבדה היתה כבה וכלה במהרה

אך הענין הוא, שהאור מאיר מפני שהוא נאחז בפתילה ומכלה אותה. אולם הפתילה לבדה הייתה כבה וכלה במהרה.

הוא פותח בהסבר פעולתה של הלהבה. היא מאירה כשהיא נאחזת בפתילה ושורפת אותה, אך פתילה שתבער לבדה תכבה ותכלה במהרה.

וגם לא היתה הארת האור טובה כ"כ רק ע"י השמן שהוא הגורם התחברות האור בפתילה.

וגם אורו לא היה מאיר היטב כל כך; הדבר מתאפשר רק באמצעות השמן, הגורם לחיבור האור עם הפתילה.

השמן הוא שמאפשר ללהבה להישאר מחוברת לפתילה ולגרום לאור להאיר היטב. בכך מוכנה המשלת הענין לנשמה.

4 והוא הגורם להיות האור טוב ובהיר שע"י השמן נעשה גוון נהורא חיורא. וע"י הפתילה גוונא אוכמא.

וזוהו הגורם לכך שהאור יהיה טוב ובהיר: באמצעות השמן מופיע גוון של אור לבן, ובאמצעות הפתילה מופיע הגוון הכהה.

השמן יוצר את האור הלבן, ואילו הפתילה יוצרת את האור הכהה. שני גווני הלהבה נובעים אפוא משני הדברים שמוזנים אותה.

וככל המשל הזה כך הוא בהתלבשות הנשמה בגוף ונה"ב שאור הנאחז ונתלבש בנפש הבהמית הוא כמשל האור שנאחז בפתילה. כי הנה הנה"ב נלקחה מבחי"ק"נ וכלולה מע"ס דנוגה שכל ומדות.

וכמו בכל פרטי המשל הזה, כך הוא גם בהתלבשות הנשמה בגוף ובנפש הבהמית: האור שנאחז ומתלבש בנפש הבהמית דומה לאור שבמשל, הנאחז בפתילה. שהרי הנפש הבהמית נלקחה מבחינת קליפת נוגה, והיא כלולה מעשר ספירות דנוגה — שכל ומדות.

כעת מיישמים את המשל: אור הנפש האלקית שנאחז בנפש הבהמית דומה ללהבה הנאחזת בפתילה. הנפש הבהמית באה מקליפת נוגה, מדרגת ההסתר היחידה שאפשר עדיין לברר ולהעלות, ויש בה עשרה כוחות של שכל ורגש.

כי זלעז"ז עשה.⁷ כמו שיש ע"ס בנשמה היא נה"א שהם בקדושה. כך יש עשר בחי' בנה"ב שהן לגרמיה כו'. אשר שלט האדם באדם.⁸

כי "זה לעומת זה עשה [האלקים]". כשם שיש עשר ספירות בנשמה, כלומר בנפש האלקית, והן בקדושה, כך יש עשר בחינות בנפש הבהמית, שהן לעצמן וכו'. "אשר שלט האדם באדם".

הדבר נובע מן העיקרון שה' עשה קדושה ואת הניגוד לה כמקבילות: עשרת הכוחות של הנפש האלקית הם בקדושה, ואילו עשרת הכוחות של הנפש הבהמית מרוכזים בעצמם, "לעצמן". הפסוק "אשר שלט האדם באדם" רומז לשתי הנפשות שבאדם הנאבקות על השליטה.

5 ולאם מלאם יאמץ.⁹ וע"ס דנה"א נאחזות ומתלבשות בע"ס דנה"ב שהן לעומת זה. והכוונה הוא בכדי להפך נה"ב ולכלות אותה באור הנשמה.

"ולאם מלאם יאמץ". עשר הספירות של הנפש האלקית נאחזות ומתלבשות בעשר הספירות של הנפש הבהמית, שהן מקבילות להן. הכוונה היא להפוך את הנפש הבהמית ולכלות אותה באור הנשמה.

ה' אמר לרבקה על התאומים שבבטנה: "ולאם מלאם יאמץ", ואדמו"ר הזקן מיישם זאת על שתי הנפשות. כוחות הנפש האלקית נכנסים לכוחות המקבילים להם בנפש הבהמית, כדי להפוך אותה ולכלות אותה באור הנשמה.

ולהיות אתכפייא ואתהפכא כו' דוגמת כליון הפתילה באור הנאחז בה. וכמו שהפתילה עצמה נהפכת לאור ואש. כך נה"ב עצמה היא אתהפכא כו'.

[הכוונה היא] שתהיה אתכפייא ואתהפכא וכו', בדומה לכליית הפתילה באור האוחז בה. וכשם שהפתילה עצמה נהפכת לאור ולאש, כך גם הנפש הבהמית עצמה עוברת אתהפכא וכו'.

המטרה היא גם להכניע את הנפש הבהמית — אתכפייא — וגם להפוך אותה — אתהפכא — כפי שהלהבה מכלה את הפתילה. כשם שהפתילה עצמה נהפכת לאור ולאש, כך גם הנפש הבהמית עצמה אמורה להתהפך.

”ארוממך אלקי המלך”

6 אך להבין ענין זה כיצד תהיה התהפכות נה”ב החיונית להיות עולה במדרגה גדולה כ”כ להיות ממנה אור וגילוי אלקות.

אך יש להבין: כיצד יכולה נפש הבהמית החיונית להתהפך, כך שתעלה למדרגה גבוהה כל כך, עד שיבואו ממנה אור וגילוי אלקות?

אדמו”ר הזקן שואל כיצד נפש הבהמית, שמחיה את הגוף בלבד, יכולה להתעלות כל כך, עד שתהיה מקור לאור וגילוי אלקות. התשובה מתבארת בפסקאות הבאות.

הנה כתיב ארוממך¹⁰ אלקי המלך.¹¹ ויש בזה ב’ פירושים¹² האי ארוממך ממטלמ”ע והב’ ארוממך היינו להיות המשכת הרוממות מלמעלמ”ט.

והנה כתוב: ”ארומם אותך, אלקי המלך”. יש לכך שני פירושים: הראשון, ”ארומם אותך” מלמטה למעלה; והשני, ”ארומם אותך” פירושו שהרוממות תימשך מלמעלה למטה.

הוא פותח בפסוק הראשון של תהלים קמ”ה: ”ארומם אותך, אלקי המלך”. ”לרומם” את ה’ יכול להתפרש כהעלאת הדברים מלמטה למעלה, או כהמשכת הרוממות מלמעלה למטה, אל תוך העולם.

7 וביאור הענין כי הנה פי’ אלקי מלשון אלי הארץ¹³ שהוא לי כח¹⁴ שזה אמר דהע”ה בעבור כללות העולם

ביאור העניין: משמעות המילה ”אלקי” (אלוקי) קשורה לביטוי ”אילי הארץ”, המציין כוח. דוד המלך עליו השלום אמר זאת ביחס לעולם כולו.

המילה ”אלקי”, כלומר ”אלוקי”, נקשרת ל”אילי הארץ”, כלומר לבעלי הכוח שבארץ, ולכן היא מציינת כוח. דוד המלך דיבר על ה’ כעל הכוח הפועל בעולם כולו.

שהכח והחיות הנמשך בהם מאוא”ס ב”ה הממכ”ע הוא בבחי’ המלך שלהיותו מלך על כל העולם הם חיים וקיימים ונתהוו מאין ליש מבחי’ זו דמלכותו ית’.

[כוונתו הייתה] שהכוח והחיות הנמשכים אליהם מאור אין סוף, ברוך הוא, שהוא ממלא כל עלמין, הם מבחינת המלך: מאחר שהוא מלך על העולם כולו, הם חיים ומתקיימים, ונבראו מאין ליש מבחינת מלכותו יתברך.

הכוח והחיות הנמשכים אל העולם מאור אין סוף, כפי שהוא ממלא כל עלמין, באים מה’ כמלך. מכיוון שהוא מלך על העולם, העולם חי ומתקיים ונברא מאין ליש — הכול מכוח מלכותו.

8 ונודע שהמלוכה והממשלה שבמלך אינה רק בחי' הארה והתפשטות לזולתו ואינו נוגע למלך עצמו כמו שאר מעלות ומדות שבו שהוא חכם כו'.

ידוע שהמלוכה והממשלה של המלך הן רק הארה והתפשטות כלפי הזולת, ואינן נוגעות למלך עצמו, בשונה משאר המעלות והמידות שבו — כגון היותו חכם וכדומה.

שלטונו של המלך מופנה כלפי חוץ, אל נתיניו; הוא אינו חלק מעצמותו, כפי שחכמתו ושאר תכונותיו הן. המלוכה היא רק הארה של המלך המתפשטת אל הזולת.

וזהו מלכותך מכ"ע.¹⁵ שהתהוות כל עולמים עליונים ותחתונים והכח והחיות המלוכש בהן ומהוה אותן נמשך מבחי' מדת מלכותך שהוא ענין מהות המלוכה והממשלה ולא ממהות המלך עצמו רק מבחי' מלכותו כו'.¹⁶

וזהו [פירוש] "מלכותך מלכות כל עולמים": התהוותם של כל העולמות, העליונים והתחתונים, וכן הכוח והחיות המלוכשים בהם ומהווים אותם, נמשכים מבחינת מידת "מלכותך" — שהיא מהות המלוכה והממשלה — ולא מעצמותו של המלך עצמו, אלא מבחינת מלכותו בלבד, וכדומה.

כך מתבאר הפסוק "מלכותך מלכות כל עולמים": העולמות והחיות המהווה אותם נמשכים ממידת המלכות של ה' בלבד, ולא מעצמותו. כל הבריה נובעת מהארה חיצונית של ה'.

9 והנה להיות התפשטות אוא"ס ב"ה בבחי' מלכותו ית' היו כמה צמצומים. וכמ"ש להודיע לבני האדם¹⁷ גבורותיו וכבוד הדר מלכותו.

והנה, כדי שאור אין סוף, ברוך הוא, יתפשט בבחינת מלכותו יתברך, היו כמה צמצומים, ככתוב: "להודיע לבני האדם את גבורותיו ואת כבוד הדר מלכותו".

כדי שאור אין סוף יתפשט בבחינת המלכות, נדרשו כמה צמצומים. הפסוק מתהילים קמ"ה מזכיר את "גבורותיו" של ה' יחד עם כבוד מלכותו והדרה.

גבורותיו הן הן הצמצומים להיות כבוד הדר מלכותו. ואין זה אלא בחי' זיו להיות כבוד והדר. וכמאמר בשכמל"ו בחי' שם בלבד.

"גבורותיו" הן הצמצומים עצמם, שבזכותם יש "כבוד הדר מלכותו". אין זו אלא בחינת זיו, המשמש כבוד והדר — כמו באמירה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד": בחינת שם בלבד.

המילה "גבורות" מציינת גם ריסון, ולכן אדמו"ר הזקן מפרש אותה כצמצומים המאפשרים את המלכות. המלכות היא זיו בלבד, כפי שעולה מהתגובה "ברוך שם כבוד מלכותו": היא "שם" בלבד, ולא עצמותו של ה'.

ואי לזאת ארוממך שעייזי יבא לקיום ואהבת את¹⁸ ה' אלקיך הוא אוא"ס ב"ה ממש בכל לבבך בשני יצריך¹⁹ שעייזי אתכפייא כו' שלא יהי חפץ ורצון אחר זולתו וכמ"ש מי לי בשמים²⁰ וכו'.

ולכן "ארוממך": כך באים לקיים "ואהבת את הוי" אלקיך" — כלומר, את אור אין סוף, ברוך הוא, ממש — "בכל לבבך", בשני יצריך. באמצעות כך יש אתכפייא וכו', עד שאין לאדם חפץ או רצון מלבדו, ככתוב: "מי לי בשמים...".

"ארוממך" פירושו להפנות את האהבה מעבר לזיו הזה, אל אור אין סוף עצמו, ולאחוב את ה' "בכל לבבך" — בשני היצרים, הטוב והרע. כשהיצר הרע נכפה, האדם אינו רוצה דבר מלבד ה', כפי שנאמר: "מי לי בשמים...".

וזהו ארוממך ממטה למעלה.²¹ (ועיי' בזהר וארא דכ"ח²² סוף ע"ב) וגם ארוממך המשכת הרוממו' מלמעלמ"ט.

זוהי "ארוממך" מלמטה למעלה. (ראו בזהר, וארא, סוף דף כ"ח ע"ב.) "ארוממך" פירושו גם המשכת הרוממות מלמעלה למטה.

האהבה העולה אל עצמותו של ה' היא בבחינת רוממות מלמטה למעלה, ולעניין זה מובא הזהר על פרשת וארא. המשמעות השנייה — המשכת הרוממות מלמעלה למטה — תתבאר בהמשך.

והענין כי הנה פעם אומרים²³ יחיד חי העולמים מלך ופעם אומרים מלך יחיד חי העולמים.²⁴

והעניין הוא שלפעמים אומרים "יחיד חי העולמים מלך", ולפעמים אומרים "מלך יחיד חי העולמים".

כדי להסביר את המשמעות של המשכה כלפי מטה, אדמו"ר הזקן מצביע על שני סדרים של אותן מילים בתפילות: באחד "מלך" מופיעה בסוף, ובשני היא מופיעה בתחילה.

ופי' כי יחיד חי העולמים מלך היינו שהוא יחיד ומיוחד לבדו ית' וקדוש ומובדל כו'.²⁵

פירוש "יחיד חי העולמים מלך" הוא שהוא יחיד ומיוחד, לבדו יתברך, קדוש ונבדל וכו'.

"ביחיד חי העולמים מלך" ה' מתואר תחילה כ"יחיד" — לבדו, קדוש ונבדל מן העולמות. רק לאחר מכן הוא מתואר כמחיה אותם וכמלכם.

10 וחי העולמים הוא ע"י כמה צמצומים להיות בבחינת מלך לעולם שעייזי ארוממך מלמעלה למטה כו'

ו"חיי העולמים" מתקיים באמצעות כמה צמצומים, כדי שהוא יהיה בבחינת מלך לעולם; ועל ידי כך "ארוממך" מלמעלה למטה וכו'.

בסדר הראשון, ה' נעשה "חיי העולמים" רק באמצעות כמה צמצומים, המביאים אותו להיות מלך על העולם. אדמו"ר הזקן קושר זאת למשמעות השנייה של "ארוממך" — המשכת הרוממות מלמעלה למטה.

ומלך יחיד חי העולמים היינו שלהיות חי העולמים הוא מתצמצם בבחי' מלך ובחינת מלך זה הגם שהוא בחי' אחרונה לגבי א"ס ב"ה עצמו מ"מ הוא בבחי' יחיד ומיוחד קדוש ומובדל כו'

ו"מלך יחיד חי העולמים" פירושו שכדי להיות חי העולמים, הוא מצמצם את עצמו בבחינת מלך; ואף שבחינת מלך זו היא הבחינה האחרונה ביחס לאין סוף ברוך הוא עצמו, הרי היא בכל זאת בבחינת יחיד ומיוחד, קדוש ומובדל וכו'.

בסדר השני, "מלך" קודם: כדי להחיות את העולמות, ה' מצמצם את עצמו בבחינת מלך. ואף שבחינה זו היא האחרונה והנמוכה ביחס לאין סוף עצמו, היא עדיין "יחיד", קדושה ומובדלת מן העולמות.

לגבי התהוות עלמין ואי לזאת נמשך בחינת מלכותו לבחי' יחיד חי העולמים להיות התלבשות מלך יחיד קדוש ומובדל כו' בבחינת עלמין והיינו בעוה"ז הגשמי דוקא כי נעוץ תחלתו בסופן²⁶ דייקא.

[ביחס להתהוות העולמות]. לכן נמשכת בחינת מלכותו לבחינת "יחיד חי העולמים", כדי שהמלך, היחיד, הקדוש והמובדל וכו', יתלבש בבחינת העולמות — והיינו דווקא בעולם הזה הגשמי, כי "נעוץ תחלתו בסופן" דווקא.

משום כך יכולה מלכותו של ה' להמשיך את איכות ה"יחיד" אל תוך העולמות עצמם, כך שהמלך הקדוש והנעלה מהם יתלבש בהם. הדבר מתרחש דווקא בעולם הגשמי, שכן, כפי שאומר ספר יצירה, תחילת הדברים "נעוצה בסופם": העליון ביותר קשור לנמוך ביותר.

קטע 4 • 111-13

האור מתגלה באמצעות מעשים

11 וזהו והיו הדברים האלה²⁷ אשר אנכי מצוך היום כו' היום לעשותם^{28,29} כי הוא המשכת אור א"ס ב"ה

ממש מצוך מלשון התקשרות בבחי' היום לעשותם דוקא

זהו [פירוש] "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" וגו', "היום לעשותם": שהרי זו המשכה של אור אין סוף ממש — "מצוך" מלשון התקשרות — דווקא בבחינת "היום לעשותם".

הפסוק "הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" נדרש על פי דברי הגמרא "היום לעשותם": אור אין סוף עצמו נמשך באמצעות מעשים הנעשים בעולם הזה. "מצוך" מובן כאן מלשון התקשרות, שכן המצווה קושרת את האדם לה'.

שהוא בעולם הזה עולם המעשה ולא בעולמות עליונים שהם ע"י השתלשלות בירידת סתר המדרגות מעילה לעלול כו' ורחוקים מאור א"ס ב"ה ממש.

כלומר, בעולם הזה, עולם העשייה, ולא בעולמות העליונים, שנוצרים באמצעות השתלשלות, בירידת מדרגות נסתרות מעילה לעלול וכו', ורחוקים מאור אין סוף ממש.

הדבר מתרחש בעולם הזה, עולם העשייה, ולא בעולמות העליונים. העולמות העליונים נוצרים בתהליך הדרגתי של ירידה מעילה לעלול, ולכן הם רחוקים מאור אין סוף עצמו.

משא"כ בסוף מעשה מתגלה אוא"ס ב"ה ממש שלא כדרך ירידת והשתלשלות העולמות אלא כמשל האור הנאחז בפתילה שקודם שנאחז בפתילה אינו עולה בשם אור כלל.

אבל בסוף המעשה מתגלה אור אין סוף ממש, שלא בדרך ירידתם והשתלשלותם של העולמות, אלא בדומה לאור הנאחז בפתילה: קודם שהוא נאחז בפתילה, אין הוא נחשב כלל לאור.

בסוף המעשה, בנקודה התחתונה ביותר, מתגלה אור אין סוף עצמו, ולא באמצעות ירידה הדרגתית. הדבר דומה ללהבה הנאחזת בפתילה: לפני שהיא נאחזת בה, היא כלל אינה נחשבת לאור.

12 וע"י התאחזותו בדבר גשמי מתהווה גילוי אור.³⁰ אך אור זה צריך להמשיך על ידי עבודת האדם ורוח אייתי רוח³¹ ואמשיך רוח.³² אם ישים אליו לבו³³ רוחו ונשמתו אליו יאסוף.

על ידי אחיזתו בדבר גשמי מתהווה גילוי של אור. אך את האור הזה צריך להמשיך באמצעות עבודת האדם, ו"רוח מביאה רוח וממשיכה רוח". "אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף".

להבה נעשית לאור נראה רק כשהיא נאחזת בדבר גשמי, וכך אורו של ה' מתגלה באמצעות מעשים גשמיים. ובכל זאת, צריך להמשיך את האור הזה באמצעות עבודתו של האדם עצמו: כפי שאומר הזוהר, רוח מלמטה "מביאה רוח" מלמעלה, והפסוק באיוב מדבר על אדם שמכוון את לבו אל ה' ואוסף אליו את רוחו ואת נשמתו.

13 וזהו ענין הדלקת הנרות להדליק ולהמשיך האור³⁴ שיהא נאחז בפתילה. וזהו קרוב ה' לכל קראיו³⁵ לכל אשר יקראוהו באמת.

זהו ענין הדלקת הנרות: להדליק ולהמשיך את האור, כך שייאחז בפתילה. וזהו [פירוש] "ה' קרוב לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת".

הדלקת הנרות פירושה המשכת האור למטה, כך שייאחז בפתילה. זהו פירוש הפסוק "ה' קרוב לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת": הקריאה אליו ממשיכה את קרבתו.

דהיינו להיות אמת ה' לעולם. ואמתות ה' הוא שמעלה ומטה שוים לפניו ית' כחשיכ' כאורה³⁶ וסדר ההשתלשלות הוא

כלומר, שתהיה "אמת ה'" בעולם. אמת ה' היא שהעליון והתחתון שווים לפניו יתברך — "כחשכה כאורה" — ואילו סדר ההשתלשלות הוא...

לקרוא אליו "באמת" פירושו להביא לעולם את "אמת ה'". האמת של ה' היא שהעליון והתחתון שווים לפניו, כשם שהחשכה דומה לאור בעיניו.

רק בערכנו ובערך כל העולמות הברואים מאין ליש שלא יבטלו במציאות ונקי' כדמותנו³⁷ דמות כבוד³⁸ ה'. אבל בצלמנו בצלם אלקים³⁹ היינו אמתות יחודו יתברך בעליונים ובתחתונים כשוה.⁴⁰ ...רק ביחס אלינו וביחס לכל העולמות שנבראו מאין ליש, כדי שלא יבטלו במציאות; וזה נקרא "כדמותנו", "דמות כבוד ה'". אבל "כצלמנו", "כצלם אלקים", פירושו אמתת אחדותו יתברך בעליונים ובתחתונים כשוה.

הסדר המדורג של העולמות העליונים והתחתונים קיים רק מנקודת המבט שלנו ושל הנבראים, כדי שלא יבטלו במציאות; לזה נקרא "דמות" של ה'. לעומת זאת, "צלם" ה' הוא אמתת אחדותו, השורה במידה שווה בעולמות העליונים והתחתונים.

קטע 5 • 141

חסד שלמעלה ממידה

14 וכיצד נמשך אמת ה' לעולם אמר הכתוב כי גבר עלינו חסדו.⁴¹ מחמת תגבורת חסד ואור עליון יותר מערך השתלשלות.

וכיצד נמשכת אמת ה' לעולם? על כך אומר הכתוב: "כי גבר עלינו חסדו" — באמצעות התגבורת של חסד ואור עליונים, למעלה ממידת ההשתלשלות.

כיצד נמשכת אמת ה' לעולם? באמצעות "חסדו גבר עלינו": התגבורת של חסד ואור עליונים, החורגת מהסדר המדוד של העולמות המשתלשלים.

והיינו ע"י נה"ב כד אתהפכא ואתכפייא כי נה"ב הגם שלמטה בעוה"ז היא במדרגה שפלה מ"מ שרשה ומקורה העליון היא הגבה למעלה במאד

הדבר נעשה באמצעות הנפש הבהמית, כאשר היא מתהפכת ונכנעת. אף שהנפש הבהמית נמצאת למטה, בעולם הזה, בדרגה נמוכה, שורשה ומקורה העליון גבוהים מאוד.

התגבורת זו מתעוררת באמצעות הנפש הבהמית, כאשר היא מתהפכת ונכנעת. אף שבעולם הזה היא נמצאת בדרגה נמוכה, שורשה של הנפש הבהמית גבוה מאוד.

שהיא מבחי' לפני מלך מלך.⁴² וכמ"ש במ"א מענין המאכל שעליו יחיה האדם^{43,44} מפני ששרשו ממקום גבוה כו'.

שהרי היא מבחינת "לפני שמלך מלך", כפי שמוסבר במקום אחר בעניין המאכל שעליו האדם חי: שורשו הוא ממקום גבוה וכו'.

שורשה הוא בדרגה של "לפני שמלך מלך" — מלכי אדום — דרגה שקדמה לסדר העולמות. אותו רעיון מסביר במקום אחר מדוע המאכל, אף שהוא נמוך מן האדם, יכול להחיות אותו: שורשו גבוה יותר.

ולכך ע"י התהפכות נה"ב בהתגברות הטוב על הרע מעורר כך למעלה בשרשה תגבורת אור וחסד עליון להיות גילוי אמת ה' לעולם אמתות ה' ממש.

ולכן, כאשר הנפש הבהמית מתהפכת והטוב גובר על הרע, מתעוררת בהתאמה למעלה, בשורשה, התגברות של אור וחסד עליונים, כדי שתתגלה בעולם "אמת ה'" — האמת של ה' ממש.

לכן, כאשר הנפש הבהמית מתהפכת והטוב גובר על הרע, מתעוררת בשורשה העליון התגברות של אור וחסד עליונים. כך מתגלה בעולם אמת ה', האמת של ה' עצמה.

(והוא בחי' חסד עליון הממתיק הגבורות. פי' דהרי מבואר לעיל שכדי להיות התפשטות האור בבחי' מלי הוא ע"י גבורות וצמצומים כמ"ש להודיע לבני האדם גבורותיו⁴⁵ כו'.

(וזוהי בחינת חסד עליון הממתיק את הגבורות. כלומר, כפי שהתבאר לעיל, התפשטות האור בבחינת מלכות נעשית באמצעות גבורות וצמצומים, כמו שכתוב: "להודיע לבני האדם גבורותיו" וכו'.

הסוגריים מסבירים שזוהי בחינת חסד עליון "הממתיק" את הגבורות. כפי שהתבאר לעיל, גילוי המלכות מתאפשר רק באמצעות גבורות וצמצומים — "גבורותיו" שבפסוק.

אבל בחי' כי אתה נרי⁴⁶ הוי' הוא בחי' כי גבר עלינו חסדו להיות תוספת אור בלי צמצומים כו'. ונקי' בחי' מיתוק זה יחוד קובה"ו כמ"ש בתניא פמ"א בהג"ה⁴⁷

אבל הבחינה של "כי אתה נרי הוי'" היא הבחינה של "כי גבר עלינו חסדו" — תוספת אור בלי צמצומים וכו'. המתקן זו נקראת יחוד הקב"ה ושכינתו, כפי שמוסבר בתניא, פרק מ"א, בהגהה.)

אולם האור שב"כי אתה נרי הוי'" הוא החסד הגובר, המביא תוספת אור בלי צמצומים. המתקן זו היא יחוד הקב"ה ושכינתו, הנידון בהגהה לתניא, פרק מ"א.

אך הנה כמו במשל אור הנר הנ"ל שע"י כליון הפתילה לבדה אינה מאיר כ"כ כ"א ע"י השמן.

אך הנה, כמו במשל אור הנר שהוזכר לעיל: כאשר הפתילה לבדה מתכלה, האור אינו מאיר כל כך; הוא מאיר היטב רק באמצעות השמן.

במשל הנר יש מרכיב נוסף: שרפת הפתילה לבדה אינה נותנת אור טוב בלי שמן. כעת יש למצוא בעבודת הנפש את המקבילה לשמן.

כך צ"ל בחי' שמן בעבודת האדם בהתלבשות הנשמה בגוף. והוא ענין שמן משחת קדש⁴⁸ ורומז על התורה

כך גם בעבודת האדם, כשהנשמה מתלבשת בגוף, צריכה להיות בחינת שמן. זהו "שמן משחת קודש", והוא רומז לתורה.

גם עבודת האדם כשהנשמה נמצאת בגוף זקוקה ל"שמן". שמן זה הוא התורה, שאליה רומז "שמן משחת קודש".

כי קדש הוא בבחי' חכמה ואורייתא מחכמה נפקת והשמן היא פנימיות החיות שבכל הדברים שמוציאים מהן השמן.

כי "קדוש" הוא בבחינת חכמה, ו"התורה יוצאת מחכמה". והשמן הוא פנימיות החיות שבכל הדברים שמהם מפיקים את השמן.

"קדוש" מציין את החכמה, והתורה באה מן החכמה. השמן הוא פנימיות החיות של כל דבר שמפיקים ממנו שמן.

קטע 6 • 15-21

שמן, יראה ואהבה

15 ולכן בכל הדברים יש שמן ואפי' באבנים⁴⁹ כי כולם בחכמה עשית⁵⁰ ויש בכולם פנימיות החיות בבחי' שמן.

לכן יש שמן בכל הדברים, ואפילו באבנים, שהרי "את כולם עשית בחכמה", ובכולם יש פנימיות החיות, בבחינת שמן.

מכיוון שכל דבר נברא באמצעות חכמה, בכל נברא יש חיות פנימית — ה"שמן" שלו — ואפילו באבנים. השמן מסמל את החיות הפנימית ביותר המצויה בכל הדברים.

והשמן הנמשך מקדש שהיא ח"ע היא ג"כ המתלבשת אפי' בדברים גשמיים כמו זרעים מועד כו'.

וגם השמן הנמשך מ"קודש", שהיא חכמה עילאה, הוא המתלבש אפילו בעניינים גשמיים, כמו זרעים [ו]מועד וכו'.

השמן הנמשך מ"קודש", חכמה עילאה, מתלבש גם הוא בתורה העוסקת בעניינים גשמיים. זרעים ומועד הם סדרים במשנה, העוסקים בחקלאות ובמועדים.

16 ושמן זה הוא הגורם הארה רבה להיות האור טוב להאיר. והיינו להיות גלוי אוא"ס ב"ה בנפש האדם בגלוי ממש כאלו רואה כו'

שמן זה הוא שמביא להארה גדולה, כך שהאור מאיר היטב. כלומר, שתהיה בנפש האדם התגלות של אור אין סוף ברוך הוא, התגלות ממשית, כאילו הוא רואה וכו'.

השמן גורם לאור להאיר בעוצמה: הוא מביא להתגלות ממשית של אור אין סוף בנפש האדם, חיה ומוחשית כאילו אפשר לראות אותה.

ולא בדמיונות הנולדים מן המחשבה לבדה שהן חולפות ועוברות ואינן קבועות בנפש באמת לאמתו רק
שיהא הגלוי בלב באמת לאמתו קבוע ותקוע בחיזוק כיתד שלא

לא מדובר בדמיונות שנוולדים מהמחשבה לבדה, שחולפים ונעלמים ואינם נקבעים בנפש באמת לאמתו; אלא
שהתגלות תהיה בלב, באמת לאמתו, קבועה ונטועה היטב כמו יתד שלא...

אין זו תמונה חולפת שנוצרת מהמחשבה לבדה ודועכת בלי להותיר רושם מתמשך. ההתגלות צריכה להיות קבועה בלב, יציבה כמו יתד
שאי אפשר להיזז.

תמוט להיות נגדו תמיד⁵¹ וגלוי זה הוא להיות יראת ה' על פניו יראה עלאה בבחי' בטול ממש הנרמזת
באות יו"ד של שם הוי' כנודע כי שם הוי' הוא דחילו ורחימו ורחימו ודחילו.

...יזוז, כך שהיא תהיה לנגד עיניו תמיד. התגלות זו היא שהיראה מה' תהיה על פניו: יראה עילאה, בדרגה של
ביטול ממש, המרומזת באות יו"ד של שם הוי'. שכן, כידוע, שם הוי' הוא יראה ואהבה, אהבה ויראה.

התגלות מתמשכת כזאת מביאה ל"יראת ה' על פניו": ליראה עילאה, לביטול מוחלט, המרומזת באות יו"ד של הוי'. כידוע, ארבע האותיות
של הוי' מבטאות יראה ואהבה, ואחר כך אהבה ויראה.

נמצא שאות יו"ד הרומזת לחכמה הוא בחי' דחילו שהיא בחי' יראה עלאה⁵² אם אין חכמה אין
יראה.^{53, 54} לכן ארז"ל מה להלן באימה⁵⁵ וביראה אף כאן כו'.

נמצא שהאות יו"ד, המרמזת לחכמה, היא בחינת יראה, כלומר יראה עילאה: "אם אין חכמה אין יראה". לכן אמרו
חז"ל: "מה להלן באימה וביראה אף כאן וכו'".

היו"ד מסמלת את חכמה, ולכן היא בחינת היראה העילאה, כפי שמלמד המאמר "אם אין חכמה אין יראה". משום כך יש ללמוד תורה,
שמקורה בחכמה, באימה וביראה של מעמד הר סיני.

17 והיינו מפני התלבשות ח"ע ששם שורה ומתגלה אוא"ס ב"ה ממש בבחי' בטול אפי' בדברים גשמיים
הנאמרים בתורה אשר לפנינו.

הדבר נובע מכך שחכמה עילאה מתלבשת בתורה, ושם שורה ומתגלה ממש אור אין סוף ברוך הוא במצב של ביטול,
אפילו בעניינים גשמיים הנידונים בתורה שלפנינו.

הסיבה היא שחכמה עילאה מתלבשת בתורה, ושם שורה ומתגלה אור אין סוף במצב של ביטול. הדבר נכון גם לגבי הדיונים בתורה
בעניינים גשמיים.

והלכה זו היא דבר ה' ממש. וכן האדם כשעוסק בתורה דבר ה' ממש ורוח פיו מדבר בו.

והלכה זו היא ממש דבר ה'. כך גם כשהאדם עוסק בתורה, [הרי זה] ממש דבר ה', ורוח פיו מדברת בו.

לכן כל הלכה בתורה היא באמת דבר ה'. כשהאדם לומד תורה, דבר ה' ורוח פיו מדברים באמצעותו.

18 וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפ"ך⁵⁶ ועז"נ ודברת במ⁵⁷ להיות המשכ' חכמה ויראה עילאה במ בד"ת.

כמו שכתוב: "ודברי אשר שמתי בפ"ך"; ועל כך נאמר: "ודברת במ", כדי להמשיך בהם חכמה ויראה עילאה — בדברי התורה.

הפסוק בישעיהו, "ודברי אשר שמתי בפ"ך", תומך בכך. את "ודברת במ" מפרשים כהמשכת חכמה ויראה עילאה אל דברי התורה שהאדם מדבר.

ומזה נמשך תפלת י"ח בלחש ובחשאי בחי שמן שהוא בחי בטול. ועז"נ רומזים כריעות והשתחוואות שבתפלה שהם המשכות הבטול.

מכך נמשכת תפילת שמונה עשרה, הנאמרת בלחש ובחשאי — בחינת שמן, שהיא בחינת ביטול. לכך רומזות הכריעות וההשתחוואות שבתפילה, שהן המשכות של ביטול.

תפילת שמונה עשרה נאמרת בלחש ובחשאי מפני שהיא מבטאת את בחינת השמן — הביטול של היראה העילאה. גם הכריעה בתפילה ממשיכה ביטול זה.

19 ולכן כתיב בעמדם תרפינה כנפיהם⁵⁸ בבחי לחש וחשאי. ויראה הנרמזת בה"א האחרונה של שם הוי"ה היא יראה תתאה שלא למרוד בממה"מ הקב"ה ולא למרות עיני כבודו.^{59.60} והוא בחי הפתילה ששולט בה אור האש להפך ולכלות אותה.

לכן נאמר: "בעמדם תרפינה כנפיהם" — בבחינת לחש וחשאי. והיראה הנרמזת בה"א האחרונה של שם הוי"ה היא יראה תתאה: שלא למרוד במלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ולא למרות את עיני כבודו. זו בחינת הפתילה, שאור האש שולט בה והופך ומכלה אותה.

מלאכי יחזקאל הרפו את כנפיהם כשעמדו במקומם, בדומה לשקט שבתפילה הנאמרת בלחש. היראה התתאה, הנרמזת בה"א האחרונה של הוי"ה, היא החשש למרוד במלך; היא מקבילה לפתילה, שהלהבה גוברת עליה, משנה אותה ומכלה אותה.

20 ובי גווי אור הם ב"פ רחימו שבשם הוי"ה כי ואהבת⁶¹ בגימט' ב"פ אור⁶² היינו האהבה הרמוזה בה' ראשונה של הוי"ה היא בחי אה"ר הבאה מלמעלה אהבה בתענוגים⁶³ שהיא בחי מתנה כו'

שני גווי האור הם שתי [הופעות של] אהבה (רחימו) בשם הוי"ה, שכן "ואהבת" בגימטריה שווה פעמיים "אור". כלומר, האהבה הנרמזת בה' הראשונה של הוי"ה היא בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה — אהבה בתענוגים, שהיא בחינת מתנה וכו'.

שני גווי הלהבה מקבילים לשתי הופעות של אהבה בכיטוי "יראה ואהבה, אהבה ויראה", ו"ואהבת" (414) שווה בגימטריה פעמיים "אור" (207). האהבה של הוי"ה הראשונה היא אהבה רבה הבאה מלמעלה, "אהבה בתענוגים", הניתנת כמתנה.

והיא בחי' נהורא חיוורא ואהבה הרמוזה בוי"ו של שם הוי"ה היא האהבה הנולדה בנפש המשכלת ומתבוננת בגדולת אי"ס ב"ה והיא בחי' נהורא אוכמא הקרובה אל הפתילה ומתאחזת בה:

והיא בחינת האור הלבן. והאהבה הנרמזת בו"ו של שם הוי"ה היא האהבה הנולדת בנפש המשכלת ומתבוננת בגדולתו של אין סוף ברוך הוא; היא בחינת האור הכהה, הקרוב לפתילה ונאחז בה.

האהבה הבאה מלמעלה היא האור הלבן. אהבת ה' נולדת כאשר הנפש מבינה ומתבוננת בגדולתו של הקב"ה; זהו האור הכהה, הקרוב לפתילה ונאחז בה.

21 וזהו כי אתה נרי⁶⁴ הוי"ה שבחי' הוי"ה היא בבחי' נר בשמן ופתילה. ובי' גווני אור הרמוזות בדי' אותיות של הוי"ה נעשה נרי שמתלבש בנר הוי"ה נשמת אדם⁶⁵ כנ"ל:

זהו [פירוש] "כי אתה נרי הוי"ה": בחינת הוי"ה היא בבחינת נר, שיש בו שמן ופתילה ושני גווני אור, הרמוזים בארבע אותיות הוי"ה; [היא] נעשית "נרי", כשהיא מתלבשת ב"נר הוי"ה נשמת אדם", כפי שהוסבר לעיל.

כאן מוסבר חלקו הראשון של הפסוק: הוי"ה מקבלת צורה של נר, ובו שמן, פתילה ושני אורות, המקבילים לארבע אותיות השם. היא נעשית "נרי" כשהיא מתלבשת בנשמת האדם, שהיא "נר הוי"ה".

קטע 7 • 221-23

הוי"ה הנעלה יותר

22 והוי"ה יגיה חשכי.⁶⁶ והוי"ה בתוספת וי"ו רומזת על בחי' הוי"ה ביותר עליונה. וכמ"ש הוי"ה הוי"ה אל רחום וחנון⁶⁷ כו'.

"והוי"ה מאיר את חשכיו". "והוי"ה", בתוספת וי', רומז לבחינה עליונה עוד יותר של הוי"ה, כמו שכתוב: "הוי"ה, הוי"ה, אל רחום וחנון" וכו'.

החלק השני של הפסוק, "והוי"ה מאיר את חשכיו", משתמש בביטוי "והוי"ה", בתוספת וי', המרמזת לבחינה עליונה עוד יותר של השם. באותו אופן, שלוש-עשרה מידות הרחמים נפתחות בשם הכפול: "הוי"ה, הוי"ה, אל רחום וחנון".

ופסיק טעמא בגווייהו שיש בי' בחי' הוי"ה. והענין כי פעם כתיב⁶⁸ הוי"ה רחום וחנון ופעם כתיב חנון ורחום^{69, 70} הוי"ה.⁷¹

ופסיק טעמא מפריד ביניהם, משום שיש שתי בחינות של הוי"ה. והענין הוא שבמקום אחד כתוב: "הוי"ה רחום וחנון", ובמקום אחר כתוב: "חנון ורחום הוי"ה".

שם מפריד פסיק טעמא בין שני השמות, ומראה שמדובר בשתי בחינות. הכתוב אומר הן "הוי"ה רחום וחנון" והן "חנון ורחום הוי"ה", והסדר השונה יסביר את שתי הבחינות.

23 ופיי הוי רחום וחנון⁷² שכדי להיות התגלות מדות רחום וחנון מאוא"ס ב"ה דלאו מכל אלין מדות⁷³ איהו כלל.⁷⁴

פירוש "הוי רחום וחנון" הוא שכדי שמדות הרחמים והחנינה יתגלו מאור אין סוף ברוך הוא, שהרי "הוא אינו כלל מאף אחת מהמדות הללו"...

הצירוף "הוי רחום וחנון" מציב את השם תחילה. בעצמותו, אור אין סוף, אין אף אחת מהמדות הללו, כפי שנאמר בתיקוני זוהר; לכן צריך להיות דבר מה שיחצוץ בינו לבין מדות הרחמים.

הוצרך להיות בחי הוי שהוא צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות. אך פי חנון ורחום⁷⁵ הוי היינו שמבחי חנון ורחום

...היה צורך בבחינת הוי, שהיא צמצום והתפשטות, המשכה והתפשטות. אך פירוש "חנון ורחום הוי" הוא שמבחינת "חנון ורחום"...

המתווך הוא הוי, המתפרש כצמצום והתפשטות, כהמשכה המאפשרת למדות הרחמים והחנינה להתגלות. בצירוף "חנון ורחום הוי" הסדר הפוך, והמדות מופיעות תחילה.

דהיינו⁷⁶ מפני כי חפץ חסד הוא⁷⁷ נמשך בחי הוי שהוא צמצום והתפשטות כו' שבסדר ההשתלשלות משא"כ הוי שקודם רחום וחנון היא ההוי שלמעלה מגדר ההשתלשלות.

...כלומר, מפני שהוא חפץ חסד, נמשכת בחינת הוי שהיא צמצום והתפשטות וכו', במסגרת סדר ההשתלשלות. לעומת זאת, הוי שקודם ל"רחום וחנון" הוא הוי שלמעלה מגדר ההשתלשלות.

שם, מפני שהי "חפץ חסד", נמשכת ממדות הרחמים והחנינה בחינת הוי של העולמות המסודרים, הכוללת צמצום והתפשטות. הוי שמופיע לפני "רחום וחנון" בשלוש עשרה המדות הוא הוי נעלה יותר, שלמעלה מגדר העולמות המסודרים.

ושם נעשה ג"כ בחי הוי שהוא צמצום והתפשטות כו' כדי להמשיך מדת רחום וחנון בהוי שבסדר ההשתלשלות.

וגם שם נעשית בחינת הוי, שהיא צמצום והתפשטות וכו', כדי להמשיך את מדת הרחמים והחנינה אל הוי שבסדר ההשתלשלות.

גם בהוי הנעלה יותר יש מעין צמצום והתפשטות, אך מטרתם להמשיך את מדות הרחמים והחנינה אל ההוי הנמוך יותר, שבסדר העולמות. כך השם הנעלה הוא מקור החסד המגיע אל השם הנמוך.

(ועמ"ש ע"פ ואתחנן אל⁷⁸ הוי וע"פ וירא ישראל⁷⁹ את היד הגדולה כו' מענין בי שמות הוי):

(ועיינו גם במה שנתבאר על הפסוק "ואתחנן אל הוי" ועל הפסוק "וירא ישראל את היד הגדולה" וכו', בענין שני שמות הוי).

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים נוספים העוסקים בשני שמות הוי. הערות קה"ת מציינות שהם נדפסו באור התורה על ואתחנן ובתורה אור על בשלח.

קטע 8 • 241-26

חשכת הדורות המאוחרים

24 והנה בדורות הראשונים כמו בנביאים ושופטים מצינו דור שכולו זכאי או כולו חייב. ומי שהיה זכאי

הי' זכאי במדרגת צדיק גדול או נביא ומי שהיה חייב היה רשע גמור ועייז לא היו ממוצעים.

והנה, בדורות הראשונים, כגון בתקופת הנביאים והשופטים, אנו מוצאים דור שכולו זכאי או דור שכולו חייב. מי שהיה זכאי היה במדרגה של צדיק גדול או נביא, ומי שהיה חייב היה רשע גמור; משום כך לא היו אנשים בינוניים.

בדורות הקדומים, כגון בתקופת הנביאים והשופטים, היו דורות שכולם היו זכאים או כולם חייבים. הזכאים היו צדיקים גדולים או נביאים, והחייבים היו רשעים גמורים, ולא היו אנשים באמצע.

אך דורות האחרונים דור אחר דור אין בהם רשעים כ"כ ולא צדיקים כ"כ טובים.

אבל בדורות האחרונים, דור אחר דור, אין רשעים כאלה וגם אין צדיקים טובים כאלה.

בדורות המאוחרים היטשטשו הקצוות. אין רשעים כאלה, וגם אין צדיקים מצטיינים כאלה.

25 והענין שבדורות הראשונים היו נשמות עליונות ממדרגות גבוהות ומצד נשמתם בעצמם היו יכולים

לשלוט על הרע שבנפשם ומיד כשיתכונן בגדולת א"ס ב"ה יגיע אליו היראה כו' רק רשע גמור שמגביר הרע שבנפשו כשאת בנפש.

העניין הוא שבדורות הראשונים היו נשמות נעלות, ממדרגות גבוהות, ובכוח נשמותיהן עצמן יכלו לשלוט ברע שבנפשן. מיד כשהתכוננו בגדולת אין סוף, ברוך הוא, התעוררה בהם יראה וכו' — מלבד אדם רשע גמור, שמחזק את הרע שבנפשו מתוך זלזול גמור.

בדורות הראשונים היו נשמות נעלות, שכוון העצמי אפשר להן לגבור על הרע שבתוכן; עצם ההתכוננות בגדולת ה' הביאה אותן ליראה. רק אדם רשע גמור, שחזק במכוון את הרע שבו, לא הגיע לכך.

אבל דורות האחרונים עיקבא דמשיחא⁸⁰ בחי עקביים אין כח בנשמתם עצמם לשלוט על הרע וצריך יגיעה רבה יגיעת נפש ויגיעת בשר.

אבל בדורות האחרונים — "עקבתא דמשיחא", בחינת העקביים — אין כוח בנשמות עצמן לשלוט ברע, והן זקוקות לעמל רב: עמל הנפש ועמל הגוף.

בדורות האחרונים, "עקבתא דמשיחא", הנשמות הן בבחינת העקב, החלק התחתון ביותר של הגוף. אין בהן די כוח לגבור על הרע בכוחות עצמן, ולכן עליהן להתייגע מאוד, בנפש ובגוף.

26 וזהו והוי"ה יגיה חשכי⁸¹ היינו בחיי חשך שבדורות אחרונים. כי דהע"ה אמר זה בעד כללות ישראל

שיש בהם בחיי חשך בדורות אחרונים עיקבא דמשיחא שאין

זהו [פירוש] "והוי"ה יגיה חשכי": בחינת החושך שבדורות המאוחרים. דוד המלך עליו השלום אמר זאת בשם כלל ישראל, שכרכם יש בחינת חושך בדורות המאוחרים, עקבתא דמשיחא, כאשר אין...

"והוי"ה יגיה חשכי" מתייחס לחושך של הדורות המאוחרים הללו. דוד המלך דיבר בשם כל עם ישראל, ובכלל זה הדורות שלפני ביאת המשיח, שבהם נר הנשמה עצמו דועך.

אתה נרי הוי"ה כלומר שאין נר הוי"ה נשמת אדם⁸² מ"מ והוי"ה היא בחיי הוי"ה עליונה שלמעלה

מההשתלשלות יגיה חשכי ולמענו למענו יעשה⁸³ כי חפץ חסד הוא⁸⁴ באתעדל"ע בלי אתעדל"ת:⁸⁵

..."אתה נרי הוי"ה"; כלומר, שאין "נר הוי", נשמת אדם". ואף על פי כן, "והוי"ה" — בחינת הוי"ה העליונה, שלמעלה מההשתלשלות — "יגיה חשכי", ו"למענו למענו יעשה", כי "חפץ חסד הוא", באמצעות אתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא.

בדורות הללו הנשמה אינה נר המאיר מכוחה שלה. ואף על פי כן, הוי"ה העליונה, שלמעלה מהעולמות המסודרים, מאירה את החושך למענו, כי הוא חפץ חסד, באמצעות אתערותא דלעילא שאינה תלויה באתערותא דלתתא.

קטע 9 • 271-28

חנוכה

27 וזהו ענין נס דחנוכה שנכנסו יונים להיכל.⁸⁶ היכל הוא בחיי מחי הי"י כ"ל בגימטריא נשי"ב.⁸⁷

זהו עניינו של נס חנוכה, שבו נכנסו היוונים להיכל. ההיכל הוא בחינת המוח: הי"י כ"ל, שבגימטריה עולה לחמישים שערי בינה.

נס חנוכה ממחיש זאת. היוונים נכנסו להיכל, מקדש, המכוון כנגד המוח: אותיותיו נחלקות לה"י, שהערת קה"ת מסבירה כה"א של בינה, ולכ"ל, שערכו המספרי חמישים, כנגד חמישים שערי בינה.

והיונים הנ"ל הם בחיי חכמה דקליפה⁸⁸ חכמות חיצוניות כמו פילסופיא. שבזמן⁸⁹ ההוא היו פילסופים המכחישי בנבואה.

היוונים הללו הם בחינת החכמה של הקליפה: חכמות חיצוניות, כגון פילוסופיה. באותה תקופה היו פילוסופים שכפרו בנבואה.

היוונים מסמלים את החכמה של הקליפה, חכמה חיצונית כגון פילוסופיה. באותה תקופה היו פילוסופים שכפרו בנבואה.

28 ולכן טמאו כל השמנים⁹⁰ של בחי' חכמה שבקדושה שרצו להשכיחם תורתך⁹¹ כו' ונעשה נס ע"י פך של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג דיקנא דכהנא רבא חסד עליון בהעלות אהרן את הנרות⁹² אהרן שושבינא דמטרוניתא⁹³

לכן טמאו את כל השמנים — את השמנים של בחינת חכמה שבקדושה — כי ביקשו "להשכיחם תורתך" וכו'. והנס נעשה באמצעות פך שמן שהיה מונח בחותמו של הכהן הגדול — "זקן הכהן הגדול", חסד עליון; "בהעלות אהרן את הנרות" — אהרן, "שושבינה של המלכה".

היוונים טמאו את השמנים, את החכמה הקדושה, במטרה להשכיח מישראל את התורה, כלשון תפילת חנוכה. הנס נעשה באמצעות פך שמן שהיה חתום בחותמו של הכהן הגדול, המייצג את החסד העליון: אהרן, המעלה את הנרות ונקרא "שושבינה של המלכה" — השכינה.

שהיא אהבה הבאה מלמעלה באתעדל"ע וממנו הדליקו כל החי' ימים שהם המחשבה וז' המדות שתהיינה מאירות באור האהבה הבאה מלמעלה בלי אתעדל"ת והיא מבחי' וי"ו בתוספת וי"ו העליונה שלמעלה מעלה מן ההשתלשלות:⁹⁴

זוהי אהבה הבאה מלמעלה, באמצעות אתערותא דלעילא. ממנה הדליקו במשך כל שמונת הימים, שהם המחשבה ושבע המדות, כדי שיאירו באור האהבה הבאה מלמעלה, בלי אתערותא דלתתא. והיא מבחינת וי"ו — הוי"ו הנוספת, הבחינה העליונה שלמעלה מעלה מההשתלשלות.

החסד של אהרן הוא אהבה הבאה מלמעלה, הניתנת בלי התערוררות מלמטה. מאותו פך יחיד הדליקו במשך שמונת הימים, כנגד המחשבה ושבע המדות, כדי שכולן יאירו באהבה העליונה הזאת, הבאה מ"וי"ו", עם הוי"ו הנוספת, שלמעלה מעלה מהעולמות המסודרים.

בעבודה

על האדם להכניס "שמן" לעבודתו: ללמוד תורה מתוך יראת הר סיני, ולהתפלל בשקט ובביטול, כדי ששלהבת הנפש האלקית תאחז בנפש הבהמית ותהפוך אותה. עליו להמשיך את האור בעבודתו שלו, כי "רוח מביאה רוח"; ובדורות המאוחרים הדבר דורש יגיעה גדולה של הנפש והגוף. כאשר נדמה לו שהנר שלו חשוך, הוי' הנעלה יותר מאיר את החשכה באתערותא דלעילא, כפי שמראות נרות חנוכה.

שאלות לשיחה

1. מדוע האור הלבן בא מן השמן והאור הכהה מן הפתילה, וכיצד שני האורות מקבילים לשני סוגי האהבה?
2. מה ההבדל בין "יחיד חי העולמים מלך" ובין "מלך יחיד חי העולמים", ומדוע דווקא בעולם הגשמי מתגלה הדרגה הגבוהה ביותר?
3. כיצד יכולה הנפש הבהמית, הנמצאת במקום נמוך כל כך, לעורר חסד גדול יותר מסדר העולמות?
4. מדוע יש ללמוד תורה מתוך יראת הר סיני, וכיצד תפילת שמונה עשרה בלחש מבטאת את אותו "שמן"?
5. מה מלמד פך השמן החתום בחותמו של כהן גדול על דורות שבהם הנר של עצמם דועך?

הערות

פסקה 1

1 כי אתה נרי

בהערה נאמר שהעתקה (הנחה) של מאמר זה נדפסה שם, תוך ייחוסו לרבי האמצעי בסימן שאלה.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי (?) בסה"מ תקס"ח עי' תרגם. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המאמר עם הגהות בכוך 1135 בגוכתי"ק הצ"צ רשום "שבת חנוכה תקס"ח" (וכנראה שכת"י זה הגי' הצ"צ וממנו נדפס בתו"א, בגוכתי"ק נמצאים כמה הגהות בפנים שלא נדפסו בתו"א, וכמה הגהות בגוכתי"ק על צדי העמודים שנדפסו כאן). ראה גם ד"ה יונת"ר תר"מ סעי' ד. וראה פלח הרמון שמות עי' דש.

2 כי אתה נרי ה'

שירת ההודיה של דוד: "כי אתה נרי, הוי", והוי"ה יגיה חשכי". הופעת השם פעמיים בפסוק זה היא השאלה שכל המאמר משיב עליה.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אַתָּה נִרִי Havayah־Havayah יְגִיֵּה חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Psalms 18:29 תהילים י"ח:כ"ט

כִּי־אַתָּה תֹאדִיר נִרִי ה' אֱלֹהֵי יְגִיֵּה חֹשֶׁךְ:

For Thou dost light my lamp; the L-RD my G-d doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-ב כב, כט. ראה בסה"מ תקס"ח כרך ב עי' תתסח בהערה לעי' תרגם שבכמה כתיי נוסף כאן תי' תאיר (כי אתה תאיר נרי ה' והי' יגיה חשכי) והוא צירוף מבי' פסוקים דשמואל-ב, ועי"פ תהלים יח, כט. וראה באוה"ת בראשית עי' שמש, ב.

3 נר ה' נשמת אדם

משלו של שלמה, שלפיו נשמת האדם היא "נר הוי". אדמו"ר הזקן קורא זאת כדיוק כך: הנשמה היא נר שבו משתקפות ארבע אותיות השם.

Proverbs 20:27 משלי כ:כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֶשׂ כָּל־חַדְרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

4 שכל הארבעה אותיות דשם הוי' מרומזות בנר

אור התורה מביא שם את פרי עץ חיים, שער השבת, סוף פרק ד', כמקור לרמז לארבע אותיות השם בנר.

הערת קה"ת

באוה"ת שיט, ב מציין לפע"ח שער השבת ספ"ד. ובמשנת חסידים מסכת תוספת שבת פ"ג, ע"ש.

פסקה 2

5 דברים — נהורא אוכמא

בתיקוני זוהר מדובר על "שלושת צבעי הנר". הערת קה"ת מפנה לשם בקשר לצבעי הלהבה המתוארים כאן.

Tikkunei Zohar, Tikkun 6 תקו"ז תיקון ו

הערת קה"ת

ראה תי"ז תי"ו עי' יח, א תלת גוונים דשרגא. אוה"ת נח עא, ב.

פסקה 3

6 וכי לאורה הוא צריך

הגמרא שואלת אם ה' זקוק לאור המנורה, שהרי ישראל הלכו במדבר ארבעים שנה לאורו, ומשיבה שהמנורה היא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.

Shabbat 22b:2 שבת כ"ב ב:כ"ב

מתיב רב שש"ת: "מחוץ לפרוכת העדות יערוך", וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו! אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות? אמר רב: זו נר מערכי שנותן בה שמן כמדת חכרותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. והא ה"א פיון דקביעי נרות, לא סגי' דלא משקל ואדלוקי. קשי'א בין למאן דאמר משום בוזי מצוה, ובין למאן דאמר משום אכחושי מצוה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Menachot 86b:5-7 מנחות פ"ו ב:ה"ו

(ויקרא כד, ב) צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך אמר רבי שמואל בר נחמני אליך ולא לי לא לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום אמר ר' זריקא אמר ר' אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך (מלכים א ו, ד) ויעש לבית חלוני שקופים אטומים תנא שקופין [מכפנים] ואטומים [מבחוץ] לא לאורה אני צריך

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

שבת כב, ב. מנחות פו, ב.

פסקה 4

7 כי זלעז"ז עשה

קהלת אומר שה' עשה "זו לעומת זה". כאן הפסוק מבסס את ההקבלה בין עשר הכוחות של הנפש האלקית לבין עשר הכוחות של נפש הבהמית.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:י"ד

ביום טובה יהיה בטוב וביום רעה ראה גם את־זה לעֲמִיתֶֽה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דְּבַרְתָּ שְׁלֵא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מֵאוֹמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 אשר שלט האדם באדם

קהלת מדבר על זמן שבו "האדם שולט באדם". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על שתי הנפשות שבאדם, שלכל אחת מהן עשרה כוחות.

Ecclesiastes 8:9 קהלת ח"ט

אֶת־כָּל־זֶה רָאִיתִי וְנָתַן אֶת־לִבִּי לְכָל־מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם
עַתָּה אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם בָּאָדָם לְרַע לוֹ:

All this have I seen, even applied my heart thereto, whatever the work that is done under the sun; what time one man had power over another to his hurt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, ט.

5 פסקה

9 ולאם מלאם יאמץ

ה' אמר לרבקה ששני עמים נמצאים ברחמה, ו"עם אחד יהיה חזק מהאחר". המאמר מיישם זאת על המאבק הפנימי בין נפש האלקית לנפש הבהמית.

Genesis 25:23 בראשית כ"ה:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּכַטְנֶךָ וּשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּנִּיךָ יִפְרְדּוּ וְלֹאִם מִלֹּאִם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb, And two peoples shall be separated from thy bowels; And the one people shall be stronger than the other people; And the elder shall serve the younger

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כה, כג.

6 פסקה

10 הנה כתיב ארוממך

ההערה מציינת שפסקה מכאן מצוטטת באור התורה על יתרו ועל ואתחנן, וכן מפנה לאור התורה על תרומה.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא באוה"ת יתרו ע"תשנא. פ' ואתחנן ע' עא. יהל אור ע' תעה. סה"מ תרל"ג כרך א ע' עא. וראה סידור עם דא"ח מו, סע"ב ואילך. ובארוכה בפירוש המלות לכ"ק אדה"א קח, ג ואילך. אוה"ת פ' תרומה ע' אשפא. בלקו"ת ראה כט, ד. שמע"צ פט, ד. מציין לכאן. לקמן קיד, א מפרש באופן אחר ע"ש שמציין לכאן.

11 ארוממך אלקי המלך

הפסוק הפותח את תהילים קמ"ה. המאמר מפרש את המילה "ארוממך" בשני כיוונים, ומסביר את "אלקי" ואת "המלך" כדרגות של כוח אלוהי.

Psalms 145:1 תהילים קמ"ה:א

תְּהַלֶּה לַדָּוִד אֲרֹמְמָךְ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶבְרַכְּךָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

praise; of David. I will extol Thee, my G-d, O [A Psalm of] King; And I will bless Thy name for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, א.

12 ויש בזה ב' פירושים

ההערה מפנה לשם לדיון בשני הפירושים של "ארוממך אותך".

הערת קה"ת

ראה גם סידור עם דא"ח מו, ב ואילך. פיה"מ לאדה"א קח, ג ואילך. אוה"ת בראשית כרך ז תתשצט, א. סה"מ תרי"ס ע' סד.

7 פסקה

13 פי' אלקי מלשון אלי הארץ

הפסוק מדבר על "גיבורי הארץ" שנלקחו לגלות. מן השימוש במילה "אילי" במשמעות "גיבורים", מסיק אדמו"ר הזקן ש"אלקי" מבטא כוח.

II Kings 24:15 מלכים ב כ"ד:ט"ו

Ezekiel 17:13 יחזקאל י"ז:י"ג

וַיִּקַּח מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וַיִּכְרֹת אֹתוֹ בְּרִית וַיָּבֵא אֹתוֹ בָּאֶלֶה וְאֶת־אֵילֵי הָאָרֶץ לָקַח:

and he took of the seed royal, and made a covenant with him, and brought him under an oath, and the mighty of the land he took away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-ב כד, טו. יחזקאל יז, יג. וראה באוה"ת פ' יתרו ע' תשנא "ויש לפרש לרומם בחי' אלקי המלך שהוא הכח שבבחי' ממכ"ע לבחי' אל עליון כח הסוכ"ע" ע"ש. וראה ביהל אור במילואים ע' תרסח. ובאוה"ת פ' ראה ע' תשפב. ובד"ה נר חנוכה תשי"ג.

14 שהוא לי כח

באותו נוסח נאמר שמדובר בכוחו של האור האלוהי, המחיה את כל הנבראים מאין; זהו גם העניין של "לאלוקי האלקים" — הכוח והמקור של כל הכוחות הנקראים "אלקים", המלאכים המכונים "בני אלקים".

הערת קה"ת

"שהוא כח אור אלקי המהווה כל הנמצאים כו' מאין ליש וכמ"ש לאלקי האלקים שהוא בחי' כח ומקור לכל הכוחות האלקים שהן הן המלאכים שנק' בני אלקים כנודע" — סה"מ תקס"ח ח"ב ע' תרמד.

8 פסקה

15 מלכותך מכ"ע

"מלכותך היא מלכות כל העולמים". אדמו"ר הזקן מסיק שכל עולם מתקיים מכוח מלכותו של ה' בלבד.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

16 שו"ה ולא ממהות — מלכותו כו'

ההערה מונה את כתב היד האוטוגרפי הזה, שרק חלק מהמאמר שרר בו, יחד עם Buch 1223 ככתבי היד שבהם נוספה כאן הגהה משנת תקצ"ה (1834-35).

הערת קה"ת

בבוכ 1135 גוכתי"ק הצ"צ (רק חלק מהמאמר והשאר חסר) ובבוכ 1223 ניתוסף הגה"ה משנת תקצ"ה: "והנה מה שנק' אלקי שהוא מלשון אילי

סוף עצמו, שלמעלה מהארת המלכות.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה מפרשת את "בכל לבבך" כ"בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע".
כאן הכוונה היא שאהבת ה' מכניסה גם את היצר הרע.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט':ה'

חֲבִיב אֲדָם לְבָרָה עַל הָרָעָה כְּשֶׁהוּא מְבָרַךְ עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמָר (דברים ו) וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. בְּכָל לִבְּךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בְּיֶצֶר טוֹב וּבְיֶצֶר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְמוֹנֶךָ. דָּבָר אֲחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הַיּוֹי מוֹדֵה לוֹ בְּמֵאֵד מֵאֵד. לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שֹׁעַר הַמְּזוֹרָה, שֶׁהוּא מְכֻנָּה בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים. לֹא יִכְנַס לְהֵרַח הַבֵּית בְּמִקְלוֹ, וּבְמַנְעֻלּוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

20 מי לי בשמים

אסף אומר שאין לו איש בשמים, והוא אינו חפץ בדבר בארץ מלכד ה'.
הדברים מתארים מצב שבו האדם אינו רוצה דבר מלכדו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּה לֹא־תִפְצָצִי כְּאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
.none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

21 ארוממך ממטה למעלה

אור התורה מסביר שהרוממות כלפי מעלה היא עליית הזיו, כביכול, אל מקורו, כשהוא נכלל בעצמותו של ה'.

הערת קה"ת

אוה"ת בראשית שכ, ב "והיינו שיהי' הזיו עד"מ עולה למקורו כמו שהוא כלול בעצמותו". ראה ספר המאמרים ת"ש ע' 100.

22 (וע' בזהר וארא דכ"ח סע"ב)

אור התורה מצטט את קטע הזוהר המובא כאן: "להעלותו אל האור העליון... כדי שהאור התחתון יאיר תמיד באור העליון", ומבאר אותו.

הערת קה"ת

"ולאעלאה ל"י לנהורא עילאה כו' ויתנהיר תדיר נהורא תתאה בנהורא עילאה" כן מעתיק באוה"ת שכא, ב לשון זוהר, וע"ש הביאור.

הארץ וגם לשון אלקים כפשוטו, הענין הוא כי הנה פ"י כח ואור וחיות הנוי תמיד בסי הקבלה, ולכאורה הופל לשון ללא צורך, אמנם באמת אינו כן, והענין כי הנה ענין הכח הוא ענין גילוי ההעלם הוא כמשל הכח שביד האדם לזרוק את האבן שהאבן הוא דומם וטבעו ליפול למטה וע"י כח הזורק נישא באויר היפוך טבעו האבן, והנה הכח הזה שיש ביד האדם לזרוק האבן, והנה הכח הזה כשלא זרקו עדיין הרי ה' הכח הזה בהעלם רק אחר שיצא אל הגילוי לזרוק האבן ממש אז נראה לעין כל שהכח מתגלה שהרי נושאו את האבן ביד זריקתו באויר נגד טבעו האבן ישאר, וגילוי זה של הכח שביד מן העלם אל הגילוי ברצון האדם תליא ואם יומשך בהעלם וגם איך וכמה יהי' הגילוי הכח, ועדיין נק' בשמים ממעל כו', ע"כ שבח מעשי ידך שנמשל האור והחיות האלקים הנמשך ממנו ית' בכללות העולם כשי' מעשי ידך, שהוא כמשל גילוי הכח שביד האדם כו', וזוהו נבראו העולמות מאין המוחלט ליש היפך הטבע, וגם עוד זאת כמו שע"י אצבעות היד מתחזק הכח לרוב מיני כחות לכתוב או לצייר או לזרוק כו', כן הן ריבוי מיני כחות לאין קץ נמשכים מבחי' ממכ"ע לבחי' לפושע"ד ולכן נק' שם אלקים לשון רבים כמ"ש אלקים קדושים ע"ש ריבוי התחלקות החיות, וכמו שיש גילוי כח מיד האדם לפעמים רק חיצוני הכח לזרוק ולהגביה דבר קטן שאין צריך לזה פנימי כוחו כלל ולפעמים יש גילוי פנימי כוחו כו', וגם לפעמים מתלבש השכל בכח המעשה כמו לכתוב ולצייר ולפעמים הוא רק גילוי כח זה לבד בלי התלבשות השכל בו וכמו בכח הזריקה כו' כך בכח המהוה הצומח והדומ"ע ע"כ יש כמה מיני המשכות כחות אלקים וכללות העולם פנימיות וחיצוניות, והתלבשות השכל בכח זה כמו בכח המהוה הנפש השכלית משא"כ בכח המהוה נפש הצומח והדומם כו', וכן בהתחלקות עולמות עליונים ש"י עולמות לכל צדיק כו', וע"כ נמשל לכח דוקא כי כל בחי' ריבוי המשכות אליו מובן עד"מ מהשמש כו' הכח שביד כו' ולא יובן כ"כ למשל המשכה האור מהשמש ואין שייך בו ריבוי התחלקות כ"כ, וזהו אלקים לשון כח, אך הוא ג"כ כפשוטי לשון אלקות שגילוי הכח שלמעלה אינו כמשל גילוי הכח שבאדם, שהאדם מתפעל ע"י ומתיגע עד שמניח ויחזיר לאיתנו, משא"כ למעלה כתיב כי אני הוי' לא שנית שאין בו שום שינוי והתפעלות ע"י המשכות וגילוי כח הנ"ל מההעלם אל הגילוי והיינו לפי שגילוי זה הוא דוקא רק הארה בעלמא, כמשל האור הנמשך מהשמש כו' שהוא רק מבחי' מלכות, מה שנק' מלך על עם והתנשאות זו היא חיותם וקיומם וזהו רק הארה ולא גילוי מהות ועצמות המלך וע"כ גילוי בחי' זו אין פועל שום שינוי כו', או שלא תמשך ולא כמשל האור מהשמש שנמשך ממילא כו', וזהו אלקי לשון אלקות כפשוטו לומר שכח זה הוא אלקות שלמעלה מהשגת האדם ולא כמשל הכח מהאדם כו'.

פסוקה 9

17 להודיע לבני האדם

"להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו". אדמו"ר הזקן מפרש את "גבורותיו" כצמצומים שנאמצעותם מתגלה כבוד מלכותו.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב

לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וּכְבוֹד הָדָר מַלְכוּתוֹ:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the
glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יב.

18 ואהבת את ה' אלקיך

הציווי לאהוב את ה' בכל הלב. המאמר מזהה את מושא האהבה עם אור אין

23 פעם אומרים

ההערה מפנה לשם לעניין שני הסדרים של ייחיד חי העולמים מלך.
הערת קה"ת
ראה ד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס ע"ע. ספר המאמרים תש"ג ד"ה יו"ט של ר"ה
ע" 6.

24 ופעם אומרים מלך יחיד חי העולמים

ההערה מפנה לשם לעניין הסדר "מלך יחיד חי העולמים".
הערת קה"ת
ראה סה"מ תקס"ט ע" קפה. דרך מצותיך ד"ה ואולם חי אני פ"ג קעה, ב.
ובמ"מ לשם בתחלת המאמר. חלק מהמאמר נעתק בקונטרס עץ החיים לכ"ק
אדמו"ר מהורש"ב. באוה"ת ויקהל ע" ביקג — מציין לכאן.

25 המשכת הרוממות מלמעלמ"ט

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ראה ביהל אור ע" תקלה.

פסקה 10

26 נעוץ תחלתן בסופן

בספר יצירה נאמר שלעשר הספירות יש "סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן
בסופן, כמו להבה הקשורה בגחלת". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי
להסביר מדוע דווקא בעולם הנמוך ביותר מתגלה המדרגה הגבוהה ביותר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"י

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת
קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to
its beginning and its beginning linked to its end, just as the
flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and
there is not a second one, and before one what wilt thou
?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

פסקה 11

27 והיו הדברים האלה

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". המאמר מפרש את
"מצוץ" במשמעות של חיבור, ואת "היום" כעולם העשייה.

Deuteronomy 6:8 דברים ו'י

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be
;upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

28 היום לעשותם

הגמרא מפרשת את "היום לעשותם": "היום לעשותם ולא למחר לעשותם;
למחר לקבל שכרם". אדמו"ר הזקן מדגיש שהאור האלוקי מתגלה באמצעות
העשייה בעולם הזה.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה-ו'

וְהָיְינוּ דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוִי: מֵאִי דְקִתִּיב "אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם
לַעֲשׂוֹתָם", "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" — וְלֹא לְמַחֵר לַעֲשׂוֹתָם, "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" —

לְמַחֵר לְקַבֵּל שְׂכָרָם. אָמַר רַבִּי חֲגִי, וְאִיתִּימָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי: מֵאִי
דְקִתִּיב "אֲרֹךְ אַפַּיִם"? "אֲרֹךְ אֶף" מְבַעֵי לְקָה!
William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
עירובין כב, א.

29 היום לעשותם

הפסוק "אשר אנכי מצוך היום לעשותם", שעליו מבוססת דרשת הגמרא
בעירובין.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':י"א

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם
לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the
statutes, and the ordinances, which I command thee this
day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

30 וע"י התאחזותו בדבר גשמי נתהווה גילוי אור

אור התורה מעיר שדווקא בעולם הזה מתחברת בחינת "יחיד" (כתר) עם
"מלך" (מלכות), שלא בדרך השתלשלות. משום כך הדבר נמשל ללהבה
הנאחזת בפתילה, שבה אור גדול נאחו בחשכת הפתילה. לסיכום, ה"נר"
הוא תוספת אור במלכות: "יחיד חי העולמים מלך".

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית שכא, ב מציין ע"ז: "ור"ל שבעוה"ז דוקא מחברים בחי
יחיד שהוא הכתר עם בחי מלך שהוא המלך, וזהו שלא בדרך השתלשלות
ע"כ נמשל אל אחיזת האור בפתילה שבבחי החשך שהוא הפתילה נאחו
ונתגלה אור גדול, וכך הו"ע המשכת בחי יחיד בבחי מלך. . נמצא המכוון
מזה דבחי נר זהו"ע מה שנמשך תוס' וריבוי אור במלך היינו בחי יחיד חי
העולמים מלך" עכ"ל שם.

31 ורוח אייתי רוח

הערת קה"ת מפנה לZohar II, 162b למילים האלה.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

32 ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח

הזהר מלמד שרוח מלמטה מביאה וממשיכה רוח מלמעלה. כאן הוא מסביר
מדוע אור אלוקי צריך להימשך באמצעות עבודתו העצמית של האדם.

Zohar, Terumah 66:669-678 ספר הזהר, תרומה ס"ו:תרס"ט-תע"ח

With all thy soul"-the "all" includes all aspects of the soul,"
viz. nephesh, ruah, and neshamah. As to "with all thy pos-
sessions", these also have various aspects, each one differ-
ent from the other. True love to the Holy One, blessed be He,
consists in just this, that we give over to Him all our emo-
tional, intellectual, and material faculties and possessions,
and love Him. Should it be asked, How can a man love Him
with the evil inclination? Is not the evil inclination the se-
... ducer, preventing man from approaching the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

the earth, and over every creeping thing that creepeth upon
'the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 דמות כבוד ה'

חזון יחזקאל מסתיים במילים "מראה דמות כבוד ה'". המאמר משתמש
בביטוי הזה לתיאור ההיררכיה המסודרת, שקיימת רק מנקודת מבטם של
הנבראים.

Ezekiel 1:28 יחזקאל א:כ"ח

כִּמְרָאָה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מְרָאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא
מְרָאֵה דְמוּת כְּבוֹד־ה' וְאֶרְאָהּ וְאֶפְלַע עַל-פָּנַי וְאֶשְׁמַע קוֹל מְדַבֵּר:

As the appearance of the bow that is in the cloud in the day
of rain, so was the appearance of the brightness round
about. This was the appearance of the likeness of the glory
of the L-RD. And when I saw it, I fell upon my face, and I
heard a voice of one that spoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 בצלם אלקים

האדם נברא "בצלם אלקים". כאן ה"צלם" הוא אמת האחדות של ה', השווה
בעולמות העליונים והתחתונים.

Genesis 1:27 בראשית א:כ"ז

וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא
אֹתָם:

And G-d created man in His own image, in the image of G-d
created He him; male and female created He them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 אמת ה' לעולם

"אמת ה' עומדת לעד (לעולם)". המאמר מפרש את "לעולם" במשמעות "אל
תוך העולם".

Psalms 117:2 תהילים קי"ז:ב

כִּי־גָבַר עָלֵינוּ חֶסֶדוֹ וְאֱמֶת־Havayah לְעוֹלָם הַלְלוּ־קָה:

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD
endureth for ever. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 14

41 כי גבר עלינו חסדו

"כי גבר עלינו חסדו, ואמת ה' לעולם". המאמר מפרש את החלק הראשון
כדרך להשגת השני: התגברות של חסד מושכת את אמת ה' אל העולם.

Psalms 117:2 תהילים קי"ז:ב

כִּי־גָבַר עָלֵינוּ חֶסֶדוֹ וְאֱמֶת־Havayah לְעוֹלָם הַלְלוּ־קָה:

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD
endureth for ever. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיז, ב.

42 לפני מלך מלך

המלכים שמלכו בארץ אדום "לפני מלך מלך לבני ישראל". אדמו"ר הזקן
משתמש בביטוי כדי לתאר את השורש הנעלה של הנפש הבהמית, הקודם

33 אם ישים אליו לבו

דברי אליהוא בספר איוב על הכנת הלב ועל איסוף "רוחו ונשמתו". כאן הם
מתארים את לבו ורוחו של האדם הפונים אל ה', את ה"רוח" שבאדם
הממשיכה רוח מלמעלה.

Job 34:14 איוב ל"ד:יד

אִם־יָשִׁים אֱלֹוֹ לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֱלֹוֹ יֶאֱסֹף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his
spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

פסקה 13

34 להדליק ולהמשיך האור

אור התורה מציין שהברכה אומרת "להדליק" ולא כלשון התורה
"בהעלותך": נר המקדש, כמו נר שבת, הוא בחינת "ארוממך" מלמטה
למעלה, ואילו נר חנוכה הוא בחינת "ארוממך" מלמעלה למטה, ולכן
הברכה אומרת "להדליק".

הערת קה"ת

ראה באוה"ת שם שכב, א הדיק בלשון הברכה שמברכין להדליק ולא כמ"ש
בהעלותך "כי נר דהיכל דוגמת נר שבת ארוממך מלמטלמ"ע ונר חנוכה
דוגמת ארוממך מלמעלמ"ט, ע"כ נאמר להדליק", ע"ש.

35 קרוב ה' לכל קוראיו

"ה' קרוב לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת". המאמר מפרש את
הקריאה "באמת" כהמשכת האמת של ה' אל תוך העולם.

Psalms 145:18 תהילים קמ"ה:י"ח

קְרוֹב ה' לְכָל־קֹרְאָיו לְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בְּאֱמֶת:

The L-RD is nigh unto all them that call upon Him, To all
that call upon Him in truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יח.

36 כחשיכי כאורה

"החושך הוא כמו האור" לפני ה'. כאן הדבר מבטא שמבחינתו, העליון
והתחתון שווים.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁה מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּיֹּם יֵאָר כַּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night
shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 כדמותנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". המאמר מפרש את "דמותנו" כסדר
ההדרגתי של העולמות, ואת "צלמנו" כאמת האחדות של ה'.

Genesis 1:26 בראשית א:כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our like-
ness; and let them have dominion over the fish of the sea,
and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all

לעולמות המסודרים.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 וכמ"ש במ"א מענין המאכל שעליו יחיי האדם

הקטע בשלח שואל מדוע האדם זקוק לחם בעוד הלחם אינו זקוק לו, ומשיב מתוך שורשי התהו והתיקון: "האדם יחיה" מתייחס לנפש האלקית, שמקבלת אור מהניצוץ האלקי שבמוזנה. הקטע ב-9d מתאר את התיקון כריבוי כלים ומיעוט אור, מצב שבו המדות יכולות להתמוגג משום שאינן מופיעות בעוצמה רבה.

הערת קה"ת

ראה לעיל ט, ד. לקמן סה, ד. לקרית צו יג, ב ועוד.

44 יחיה האדם

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". המאמר מתייחס להסבר שהמוזן מקיים את האדם מפני ששורשו נעלה יותר.

Deuteronomy 8:3 דברים ח"ג

וַיַּעַנְךָ וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יְחִיֶּה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִּיהִי יְחִיֶּה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth .out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 להודיע לבני האדם גבורותיו

הפסוק שהובא לעיל, שבו "גבורותיו" נדרשות כצמצומים שבאמצעותם מתגלה המלכות.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב

לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הָדָר מְלָכוּתוֹ:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 כי אתה נרי הוי"

הפסוק הפותח את המאמר. כאן "אתה נרי" מזוהה עם החסד הגובר, המביא אור ללא צמצומים.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה נִירִי הַוַּיָּהּ הַוַּיָּהּ יִגִּיהַּ הַשֶּׁשֶׁבִּי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten .my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 יחוד קובה"ו כמ"ש בתניא פמ"א בהג"ה

ההפניה שמופיעה בגוף הטקסט לביאור בפרק מ"א בתניא, העוסק בייחוד הקדוש ברוך הוא ושכינתו.

Tanya, Likkutei Amarim 41 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"א

48 שמן משחת קדש

"שמן משחת קודש יהיה זה ליי". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "קודש" כחכמה, ולכן השמן הקדוש רומז לתורה.

Exodus 30:31 שמות ל"א:ל"א

וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדֹרֹתֵיכֶם:

And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your .generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 15

49 בכל הדברים יש שמן ואפי' באבנים

במאמר הקודם, השמן הוא ברור הנפש השכלית מנוגה, שמקורה בעולם התהו; כאשר הוא נמשך אחר פתילת נפש האלקית, הוא נהפך לאור — האהבה הגדולה של "בכל מאדך". הפתילה שם היא המצווה, שגם החפצים הגשמיים שלה מקורם בתהו.

הערת קה"ת

לעיל לט, ד. בתקס"ח ע' תרמו מביא ראי': "וכמ"ש ושמן מחלמיש צור כי בחי' שמן הוא בחי' פנימיות כל דבר נמצא והוא בכל הנמצאים כולן כו' וכמ"ש בפרדס": "וכמ"ש כולם בחכמה.

50 כולם בחכמה עשית

"מה רבים מעשיך, ה'; את כולם עשית בחכמה". אדמו"ר הזקן מסיק מכך שחכמה, ה"שמן", מצויה בתוך כל נברא.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רַּבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־סִגְנוֹתַי עָשִׂיתָ מִלְּאֵה הָאָרֶץ חַיִּינֶיהָ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou .made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16

51 להיות נגדו תמיד

"שויתי ה' לנגדי תמיד". המאמר מתאר את גילוי ה' הניצב לפני האדם בקביעות, ללא הפסק.

Psalms 16:8 תהילים ט"ז:ח

שׁוֹיִתִּי ה' לְנִגְדִי תָמִיד כִּי מִיְמִינִי בִּלְאָמוּט:

I have set the L-RD always before me; Surely He is at my .right hand, I shall not be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 שהיא בחי' יראה עלאה

אור התורה מציין שמאמר זה והביאור שלו מסבירים שהיראה העילאה היא חכמה, שלמעלה מאהבה רבה, כפי שמוסבר ברוב המאמרים וכפי שמציין מאורי אור (אות יו"ד, 26§). הוא דן גם באגרת הקודש סימן יח, שבה אהבה בתענוגים באה אחרי היראה העילאה.

הערת קה"ת

פסוק 18

56 ודברי אשר שמתי בפִּיךָ

ה' מבטיח: "דבריי אשר שמתי בפִּיךָ לא ימושו מפִּיךָ". המאמר משתמש בפסוק זה ביחס לדבר ה' היוצא מפיו של מי שלומד תורה.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

וְאֵנִי זֹאת כְּרִיתִי אִתָּם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְדִבְרֵי אֲשֶׁר־שִׁמַּתִּי בְּפִיךָ לֹא־יִמְוָשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרַע וְרֶעֶף אָמַר ה' מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נט, כא.

57 ודברת בם

"ודברת בם" נאמר על דברי תורה. המאמר מפרש את "בם" כהמשכת החכמה והיראה העליונה אל תוך אותן מילים.

Deuteronomy 6:7 דברים ו':ז

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

פסוק 19

58 בעמדם תרפינה כנפיהם

בחזון יחזקאל כנפי המלאכים משמיעות קול בתנועתן, אבל "כאשר עמדו, הניחו את כנפיהן". המאמר מפרש את הדממה הזאת כשקט שבתפילה.

Ezekiel 1:24 יחזקאל א':כ"ד

וְאִשְׁמַע אֶת־קוֹל כְּנָפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שִׁדִּי בְּלֶכְתָּם קוֹל הַמָּלְאָה כְּקוֹל מַחְנֶה בְּעִמְדָם תִּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן:

And when they went, I heard the noise of their wings like the noise of great waters, like the voice of the Almighty, a noise of tumult like the noise of a host; when they stood, they let down their wings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כד.

59 שויה עיני כבודו — והוא

בכתב היד כתוב "והיא", בלשון נקבה, במקום "והוא". כך שהמילים "היא" בחינת הפתילה" מוסבות במפורש על היראה, שהיא שם עצם בנקבה.

הערת קה"ת

בכתי"י הנ"ל: והיא.

"בד"ה כי אתה נרי [כאן] ובהביאור פיי כי יראה עילאה היא חכמה והיא למעלה מאהבה רבה וכן פיי ברוב הדרושים וכ"ה במאוי"א אות יי סכ"ו". אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרכד, ומציין שם לאגה"ק סי' יח ששם מבאר שבח"י אהבה בתענוגים באה אחר יראה עילאה כי דרכו של איש לחזור צריך לפרש אשר יראה עילאה זהו בינה ואהבה בתענוגים זהו אבא, ע"ש ובאוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרטו. וראה בלקו"ת שה"ש טו, ג וז"ל שם "ועיין בפ' מקץ בבאור על פסוק כי אתה נרי שאהבה רבה היא בחינת ה' עילאה ויראה עילאה היא בחי' יוד כו".

53 אם אין חכמה אין יראה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ג מ"ז.

54 אם אין חכמה אין יראה

"אם אין חכמה אין יראה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כיראה העליונה הנמשכת מחכמה, היידיד של הוי".

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:י"ז

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אִם אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין חֻקִּים, אֵין יִרְאָה. אִם אֵין יִרְאָה, אֵין חֻקִּים. אִם אֵין בִּינָה, אֵין דַּעַת. אִם אֵין דַּעַת, אֵין בִּינָה. אִם אֵין קָמַח, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין קָמַח. הוּא הֵיאָה אוֹמֵר, כֹּל שֶׁחֻקֵּמָתוֹ מְרַבָּה מִמַּעֲשָׁיו, לָמָּה הוּא דוֹמָה, אֵין לֵאמֹר שֶׁעֲנָפָיו מְרִבִּין וְשִׁרְשָׁיו מַעֲטִין, וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפְקָתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעָרְעָר כְּעָרְכָה וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֶרֶץ ...

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah, there is no right conduct; where there is no right conduct, there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom. Where there is no understanding, there is no knowledge; where there is no knowledge, there is no understanding. Where there is no bread, there is no Torah; where there is no Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

55 מה להלן באימה

הגמרא מלמדת שיש ללמוד תורה כפי שניתנה בסיני, "באימה וביראה". המאמר מסביר זאת על פי היראה העליונה שבחכמה של התורה.

Berakhot 22a:4 ברכות כ"ב א:ד'

דִּתְנִינָא: "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ", וּכְתִיב בְּתַרְיָה "יּוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֶב", מָה לְהֵלֵךְ בְּאִימָה וּבִירְאָה וּבְרִתָּה וּבְזִיעַ, אִף כָּאֵן בְּאִימָה וּבִירְאָה וּבְרִתָּה וּבְזִיעַ.

for there is a teaching: "Thou shalt make them known unto thy children and thy children's children" (Deut. iv. 9) and it continues, "The day that thou stoodest before the L-rd thy G-d in Horeb" (Deut. iv. 10) — as [the Israelites stood at Horeb] with dread and fear and trembling and shaking, so here [when teaching Torah] must it be with dread and fear and trembling and shaking

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כב, א. ראה לעיל כא, ב ובמ"מ לשם.

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 22

66 והוי"ה יגיה חשכי

החצי השני של הפסוק הפותח, המוסבר ככתיבה נעלית יותר של הוי".
II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט
כִּי־אֶתְּהַיְיִרִי הַיְיִה הַשֶּׁשֶׁיִּי:
For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 ה' אל רחום וחנן

פתיחת שלוש עשרה מידות הרחמים, שבה שם הוי" מופיע פעמיים. המאמר רואה בשני השמות שתי בחינות של הוי".
Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו
וַיַּעֲבֹר ה' עֲלֵי־פָנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אָפַיִם וְרַב־חַסֵּד וְאֱמֵת:
And the L-RD passed by before him, and proclaimed: "The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth"
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
שמות לד, ו.

68 פעם כתיב . . שבסדר ההשתלשלות

ההערה מפנה שם לשני הסדרים: "הוי רחום וחנן" ו"חנן ורחום הוי".
הערת קה"ת
ראה ד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פרק ד.

69 חנן ורחום ה'

"חנן ורחום הוי", שבו המידות קודמות לשם.
Psalms 111:4 תהילים קי"א:ד
זָכַר עֲשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם ה'
He hath made a memorial for His wonderful works; The L-RD is gracious and full of compassion
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהילים קיא, ד. קמה, ח.

70 חנן ורחום הוי

"חנן ורחום הוי", ארך אפים ורב חסד", שוב כשהמידות קודמות לשם.
Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח
חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרֶךְ אָפַיִם וְגָדֹל־חַסֵּד:
The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger, and of great mercy
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 והוי' . . על בחי' הוי' ביותר עליונה

ההערה מציינת שלקוטי תורה שם מביא מהאידרא שהשם הראשון הוא בוי"א והשני בעתיק.
הערת קה"ת
ראה לקו"ת פ' חקת נו, ג בשם האדרא דשם הראשון בוי"א והב' בעתיק ע"ש.

60 ולא למרות עיני כבודו

ישעיהו מוכיח את אלה שמילותיהם ומעשיהם "ממרים את עיני כבודו". המאמר משתמש בביטוי כדי לתאר את היראה התחתונה — הפחד מלמרוך בה".

Isaiah 3:8 ישעיהו ג:ח

כִּי כִשְׁלָה יְרוּשָׁלַם וַיהוָה נָפַל כִּי־שֹׁנֶם וּמַעֲלִיָּהֶם אֱלֹהֵי לְמִרוֹת עֵינֵי כְבוֹדוֹ:
For Jerusalem is ruined, And Judah is fallen; Because their tongue and their doings are against the L-RD, To provoke the eyes of His glory
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

61 ואהבת

"ואהבת את ה' אלקיך". המילה "ואהבת" שווה בגימטריה פי שניים מהמילה "אור", כנגד שני אורות הלהבה.
Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה
וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:
And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 ואהבת בגימט' ב"פ אור

ההערה מציינת שמקורה של הגימטריה הזאת הובא שם. הקטע ההוא, ממאמר מוקדם יותר בפרשה זו, מסביר את הביטוי "יחיד, חי העולמים, מלך": "יחיד" נעלה מ"אחד", וחיותם של כל העולמות נובעת מכך שהוא מלך עליהם.
הערת קה"ת
נסמן לעיל לב, ג.

63 אהבה בתענוגים

"מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". בחסידות זהו שמה של האהבה שבאה כמתנה מלמעלה.
Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז
מִה־יִפִּית וּמִה־נְעֻמָּת אֲהַבָה בְּתַעֲנוּגִים:
How fair and how pleasant art thou, O love, for delights
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 21

64 כי אתה נרי הוי

הפסוק הפותח, שחלקו הראשון מתבאר כאן כארבע האותיות של הוי", המרכיבות את נר הנשמה.
II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט
כִּי־אֶתְּהַיְיִרִי הַיְיִה הַשֶּׁשֶׁיִּי:
For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 נר הוי' נשמת אדם

"נר הוי' נשמת אדם" — הנר שבו הוי' מתלבש.
Proverbs 20:27 משלי כ:כ"ז
נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כְּלִי־חֲדָרִי־כֶסֶד:

72 הוי' רחום וחנון

בשלוש עשרה המידות שם הוי' מופיע לפני "רחום וחנון". המאמר מזהה שם זה עם הוי' שמעל לעולמות המסודרים.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אָפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 דלא מכל אלין מדות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה פתח אליהו.

74 דלא מכל אלין מדות איהו כלל

בתפילתו של אליהו שבהקדמה לתיקוני זוהר נאמר שהמידות מראות כיצד ה' מנהיג את העולם, ואילו הוא עצמו "אינו שייך כלל לאף אחת מהמידות הללו".

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ו'

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולאו משפט ידיעא דאיהו רחמי ולאו מכל אלין מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ירך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלגא רזין טמירין על ירך מה דלא אתיהיב רשו לגלגא לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

75 חנון ורחום הוי'

כאן המידות מופיעות לפני שם הוי'. המאמר מפרש זאת כהוי' של העולמות המסודרים, הנמשכת מרצונו של ה' בחסד.

Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח'

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרֶךְ אָפִים וְגָד־לֶחָסֶד:

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger, and of great mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 שו"ה המשכה — אך פי' . . דהיינו

בכתב־היד, המילים מ"המשכה" ועד "כלומר" מופיעות רק כך: "אך מבחינת חנון ורחום, כלומר".

הערת קה"ת

בהכת"י שם: אך מבחי' חנון ורחום דהיינו.

77 כי חפץ חסד הוא

מיכה אומר שה' "חפץ חסד". כאן רצון זה הוא המקור שממנו נמשך הוי' של העולמות המסודרים.

Micah 7:18 מיכה ז:י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אֲפֹ כִי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage?

He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth .in mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 ועמ"ש ע"פ ואתחנן אל ה'

ההערה מזהה את המאמר על "ואתחנן אל הוי'", שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין שני שמות הוי', כמאמר שנדפס באור התורה.

הערת קה"ת

אוה"ת ואתחנן ע' פט.

79 וע"פ וירא ישראל

זהו המאמר על "וירא ישראל את היד הגדולה", שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין שני שמות הוי'. הקטע מאותו עמוד משווה בין שמחה של הוללות, המכסה על אור ה' כקליפה, לבין שמחה הנובעת מעבודת ה'.

הערת קה"ת

לקמן סא, ד.

80 עיקבא דמשיחא

המשנה מתארת את התקופה "בעקבות משיח". אדמו"ר הזקן מכנה את נשמות התקופה הזאת "עקבים" — הבחינה הזקוקה לעמל רב כדי להתגבר על הרע.

Mishnah Sotah 9:15 משנה סוטה ט:ט"ו

... מְשַׁמֵּת רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בָּא גּוֹבִי וְרַבּוֹ צְרוּת. מְשַׁמֵּת רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן צוּרְיָה, פָּסַק הָעֶשֶׂר מִן הַחֲכָמִים. מְשַׁמֵּת רַבִּי עֲקִיבָא, בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה. מְשַׁמֵּת רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא, בָּטַל אֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה. מְשַׁמֵּת רַבִּי יוֹסִי קִטְנוּתָא, פָּסְקוּ חֲסִידִים. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ קִטְנוּתָא, שֶׁהָיָה קִטְנוּתוֹ שֶׁל חֲסִידִים. מְשַׁמֵּת רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי, בָּטַל זֵיו הַחֲכָמָה. מְשַׁמֵּת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן, בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה וּמִתָּה טְהָרָה וּפְרִישׁוֹת. מְשַׁמֵּת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּאבִי, בָּטַל זֵיו ...

When Rabbi Meir died, the composers of fables ceased. When Ben Azzai died, the diligent students [of Torah] ceased. When Ben Zoma died, the expounders ceased. When Rabbi Joshua died, goodness ceased from the world. When Rabban Shimon ben Gamaliel died, locusts come and troubles multiplied. When Rabbi Elazar ben Azaryah died, the sages ceased to be wealthy. When Rabbi Akiba died, the glory of the Torah ceased. When Rabbi Hanina ben Dosa died, men of wondrous deeds ceased. When Rabbi Yose ... Katnuta died, the pious men (hasidim) ceased and

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

81 והוי"ה יגיה חשכי

החצי השני של הפסוק הפותח, המיושם כאן על חשכת הדורות המאוחרים.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה יְיָיִי Havayah וְיָגִיה חֹשֶׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 נר הוי"ה נשמת אדם

נר הוי"ה נשמת אדם". בדורות המאוחרים נר זה אינו מאיר מכוח עצמו.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל־חַדְרֵי־כְסֹן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 ולמענו למענו יעשה

ה' אומר: "למעני למעני אעשה". המאמר משתמש במילים המתארות אור שניתן מלמעלה, ולא אור שהושג מלמטה.

Isaiah 48:11 ישעיהו מ"ח:י"א

לְמַעְנִי לְמַעְנִי אַעֲשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּכְבוֹדִי לֹא־אֶתֶּן:

For Mine own sake, for Mine own sake, will I do it; For how should it be profaned? And My glory will I not give to another.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 כי חפץ חסד הוא

ה' "חפץ חסד" — זו הסיבה שהוי"ה העליון מאיר גם במקום שאין בו אתערותא דלתתא.

Micah 7:18 מיכה ז':י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֹון וְעֵבֶר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחַלְתּוֹ לֹא־הִחְזִיק לְעַד אִפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 והוי"ה . . שלמעלה מההשתלי יגיי חשכי

ההערה מפנה לשם בעניין הוי"ה העליונה המאירה את החושך.

הערת קה"ת

ע' יהל אור ע' 96.

פסקה 27

86 שנכנסו יונים להיכל

תיאור חנוכה בתלמוד: שנכנסו היוונים להיכל, הם טימאו את כל השמנים שבו. אדמו"ר חזקן מפרש את ההיכל כמוח ואת היוונים כחכמת הקליפה.

Shabbat 21b:10-11 שבת כ"א ב':י"א

מאי חנוכה? דתנו רבנן: ככ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמנא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שְׂכַשְׁנַכְנְסוּ יוֹנִים לְהִיכַל טְמֵאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים שִׁפְּהִיכָל. וּכְשֶׁגְּבַרְה מְלָכוֹת בֵּית חֲשֹׁמוֹנָא וּנְצָחוּם, בְּדָקוּ וְלֹא מָצְאוּ אֵלָא פֶּה אֶחָד שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁהָיָה מוֹנָח בְּחֻמְתּוֹ שֶׁל כֶּהֱן גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה בּוֹ אֵלָא לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד. נַעֲשֶׂה בּוֹ נֶס וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹנֶה יָמִים. לְשָׁנָה אַחֶרֶת קִבְּעוּם וַעֲשֹׂאוּם יָמִים טוֹבִים בְּהִלָּל וְהוֹדָאָה. תָּנּוּ הֵתָם: גַּץ הַיֹּצֵא מִתַּחַת ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

87 היכל . . היי כ"ל בגימטריא נשיב

בהגהת הצמח צדק שם מוסבר ש"הי"ה היא ה"א של בינה, המקור של מה שנקרא "כל", ומובא הזוהר על כך. עוד מצוטט ממאורי אור שהיכל

מציין את יסוד הנוקבא, בין של אמא ובין של הנוקבא התחתונה.

הערת קה"ת

נוכר בסה"מ תקס"ד ע' כו בהגהת הצ"צ וכ' שם: "היינו ה' דבינה שהיא מקור דנשיב הנקי כל, והוא בזהר פ' לך צדי"ב. וכ"כ במאורי"א אות ה"א סעיף יא היכל נקי יסוד דנוקבא בין דאימא בין דנוקי תתאה" ע"ש.

88 והיונים הנ"ל הם בחי' חכמה דקליפה

מאמר מוקדם יותר אומר שהיונים טימאו את השמנים מכוח החכמה של הקליפה, ולכן היה צורך להמשיך אור מלמעלה מהחכמה הקדושה: מן הפך החתום בחותמו של הכהן הגדול, "רב חסד". מכיוון שאור זה בא מבחינה מקיפה, הוא מגיע גם לדורותינו, אף שאין לנו בית מקדש; והקטע שם מפנה למאמר זה, שבו הוי"ה הראשון, שבתוך ההשתלשלות, הוא "כי אתה נרי" — נרות המקדש.

הערת קה"ת

ראה לעיל לד, א. שערי אורה ד"ה כתיב כי אתה נרי פט"ו ואילך. לקו"ש לפי תשא חכ"ו ע' 246.

89 שו"ה דקליפה — פילוסופיא שבזמן

בכתב היד נוסף "וכו", ונכתב "ובזמן" במקום "כי בזמן".

הערת קה"ת

בכתי"י הנ"ל נוסף: כו' ובזמן.

פסקה 28

90 טמאו כל השמנים

התלמוד מספר שהיונים טימאו את כל השמנים שבהיכל, ורק פך אחד, חתום בחותמו של הכהן הגדול, נמצא. כאן השמנים הם חכמה קדושה, והפך החתום הוא אהבה שמקורה למעלה.

Shabbat 21b:10 שבת כ"א ב':י

מאי חנוכה? דתנו רבנן: ככ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמנא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שְׂכַשְׁנַכְנְסוּ יוֹנִים לְהִיכַל טְמֵאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים שִׁפְּהִיכָל. וּכְשֶׁגְּבַרְה מְלָכוֹת בֵּית חֲשֹׁמוֹנָא וּנְצָחוּם, בְּדָקוּ וְלֹא מָצְאוּ אֵלָא פֶּה אֶחָד שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁהָיָה מוֹנָח בְּחֻמְתּוֹ שֶׁל כֶּהֱן גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה בּוֹ אֵלָא לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד. נַעֲשֶׂה בּוֹ נֶס וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹנֶה יָמִים. לְשָׁנָה אַחֶרֶת קִבְּעוּם וַעֲשֹׂאוּם יָמִים טוֹבִים בְּהִלָּל וְהוֹדָאָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

91 שו"ה שרצו — להשכיחם תורתך

שם מוצע כי חכמת יוון התחזקה עד כדי כך שביקשה "להשכיחם תורתך" משום ששאבה מחכמת התורה, שהיא שורש כל חכמות העולם, והשתמשה בה שלא כראוי; הם ביקשו לטמא את הקדושה שבחכמת התורה.

הערת קה"ת

"ויש לומר שהתגברות חכמת יון (חכמה דקליפה) עד כדי כך שרצו "להשכיחם תורתך", היא, מצד היניקה שלהם מחכמת התורה [שהרי כל החכמות שבעולם (ככל עניני העולם) שרשם ומקורם בחכמת התורה] (שהשתמשו בה) באופן בלתי רצוי" — ספר השיחות תשנ"ב כרך א ע' 197. וראה שם ע' 198 "שרצו לטמא ח"ו את הקדושה שבחכמת התורה".

92 בהעלות אהרן את הנרות

"בהעלות אהרן את הנרות בין הערביים". המאמר קושר בין אהרן הכהן הגדול ובין החסד העליון והאהבה הבאה מלמעלה.

Exodus 30:8 שמות ל':ח

ובְּהַעֲלֹת אֶהֱרֹן אֶת־הַנֵּרוֹת בֵּין הָעֶרְבִים יִקְטִרְנָה קִטְרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם:

And when Aaron lighteth the lamps at dusk, he shall burn it, a perpetual incense before the L-RD throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות ל, ח.

93 אהרן שושבינא דמטרוניא

בהערה נאמר שמקור הביטוי הזה הובא שם. הקטע מתאר את "חוט של חסדי" הנמשך על מי שעוסק בתורה כלילה: אהבה חדשה הבאה מלמעלה, למעלה מטבעה של הנפש האלקית, והיא מדרגת אהבה בתענוגים.

הערת קה"ת
נסמן לעיל לב, ב.

94 שלמעלה מעלה מן ההשתלשלות

בהגהה שם מוצע פירוש נוסף: פך השמן הוא היראה העליונה, החתומה באהבה רבה. נרות המקדש הם בבחינת "נר הוי" אתה" לנשמות הגבוהות של אותו הזמן, ואילו נרות חנוכה שבפתח הבית מביאים את "הוי" מאיר חשכי" לנשמות הנמוכות של הדורות המאוחרים; שם עליון זה נמשך באמצעות צדקה הניתנת מעבר ליכולתו של האדם ובאמצעות זהירות בתקנות חכמים, שחנוכה היא אחת מהן.

הערת קה"ת

בבבך 1223 נוסף: "ועו"ל הפך של שמן זהו יראה עילאה והי' חתום בחותמו של כה"ג הוא בחי' אה"ר כי יראה עילאה היא למעלה מבחי' אה"ר אלא שמתלבשת בה ונק' תרין ריעין דלא מתפרשין וזהו פ"י לשון בהורות דחילו ורחימו, וזהו ענין הנרות שהיו במקדש והנרות דחנוכה כי הנרות שהיו במקדש הוא ע"ד כי אתה נרי הוי" כי אז היו הנשמות גבוהות, וזהו שארז"ל וכי לאורה הוא צריך כו' פ"י אורה בה' הוא בחי' ההארה והיו הנמשך מבחי' ה' תתאה היא בחי' מלכותו ית' והוא בחי' אלקי הכח והחיות של כללות העולם הנמשך בהם מבחי' מלכותו ית' שנק' ג"כ בשם אור כמשל והוא הנק' אורה, ומבואר למעלה שבחי' זו הוא רק הארה וזו בעלמא, וזהו וכי לאורה הוא צריך אלא עדות הוא כו' שעי' הדלקת הנרות נמשך אור עליון בחי' שם הוי' ממש שהוא עצמיות האור ולא זיו והארה בעלמא שעי' נאמר ואמת ה' לעולם, והוא בחי' נהורא חיורא כו', אך מצות נר חנוכה שתיקנו להדליק הנרות בפתח הסמוך לרה"ר הוא להמשיך בחי' זו גם לנשמות הנמוכים בדורותינו אלה, והוא מבחי' והוי' יגיה חשכי, ועי' מ"ש במ"א ע"פ רני ושמי' איך יש ג' בחי' בעבודת ה', ולפעמים נק' כנסי' בשם בת ולפעמים כו', ומבואר שם בענין בחי' בת היינו שהוא בחי' מקבל, וזהו בחי' והוי' יגיה חשכי המבואר כאן שיש חושך המחשיך בנפשו עד שא"א לו לבא בעצמו לבחי' רצוא ומסי' בק"ש, אע"פ שמתבונן ומבין בגדולת ה' וכי אליו יאתה למסור נפשו ורוחו ונשמתו ולמאוס בהבלי העולם עכ"ז אין לו כח המושך בפ"י לאהבה ורצון זה כו', והיינו מצד שהנשמות הם נמוכות במדרגה כנ"ל, אלא שאעפ"י כו' והוי' יגיה חשכי וע"ז נאמר תתן אמת ליעקב שאין לו בחי' אמת מצד עצמו רק תתן אמת וכו' (משא"כ בנשמות הגבוהות נא אשר יקראוהו באמת כמשל) שיבא לבחי' רצוא ומסי' בק"ש, ולכן נק' בחי' זו בת שהוא בחי' מקבל האמת מלמעלה אבל מצד עצמו לית לי כו', ובחי' אחותי זהו נשמות גבוהות שנק' אחי' ורעים למקום, והיינו מעלת בחי' הצדיקים שאמרו בגמ' תורתו אומנתו ונק' תורתו וכמ"ש ובתורתו יהגה שנק' התורה על שמו ממש, א"כ אינו בחי' מקבל כי התורה שהוא תורתו נותנת בו הכח והעזו לבא לבחי' הנ"ל, וזהו והנה כי אתה נרי הוי' אתה היינו אותיות התורה מא' ועד תי"ו וכו', והוא בחי' ובתורתו יהגה כו', והנה מ"ש רני ושמי' בת וכו' היינו שלע"ל תתעלה הבחי' בת ביתר שאת ע"ש, והטעם מובן עפ"י מ"ש כאן דבחי' יגיה חשכי נמשך ממקום עליון יותר מבחי' הוי' שלמעלה מהשתלשלות וכו', שהוא למעלה מבחי' כי אתה נרי הוי' כנ"ל באריכות, ולכן בחי' בת שהוא מקבל מבחי' זו תתעלה לע"ל לבחי' זו ממש

שלמעלה מהשתלשלות. וזהו בית יעקב לכו ונלכה באור הוי', פ"י באור המאיר בשי' הוי' שאור זה הוא בחי' השם הוי' שלמעלה מהשתלשלות וכו', אך איך ומה מקבל מבחי' זו בשם ה' שלמעלה מהשתלשלות הנה הוא עי' הצדקה שנק' בשם זריעה זורע צדקות כמו שהצמיחה מכת הצומח שבארץ הוא מצמיח הרבה, והיינו מפני שיש בו בחי' א"ס ממאמר תדשא הארץ כו' להצמיח עד אין קץ כך הצדקה הוא בבחי' זריעה שיש בה בחי' כח א"ס בהעלם וכו', ופרט מעשה הצדקה שבלי צמצום כ"א בויתור רב לחוש על דל ואביון ביותר מיכולתו וכדפי' באגה"ק ע"פ חסדי' ה' כי לא תמנו שכח בחי' צדקה וחסד זה הוא דוקא הממשיך מבחי' חסד עילאה שלמעלה מהשתלשלות כו' ע"ש הטיב. וגם ע"י סור מרע בל"ת וכל ד"ס שחמורם יותר מד"ת וזהו ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה, דהנה בתושב"כ יש פסיק טעמא בין שם הוי' שלמעלה מעלה מהשתלשלות וכו', והיינו שאינו נמשך כ"א ע"י התשובה, וע"ז אמרו במקום שבע"ת עומדים צד"ג א"א לעמוד לפי שעי' התשובה מעומקא דליבא בחילא יתיר בבחי' כלות הנפש שממשיך י"ג מדה"ר שהן מבחי' שם הוי' שלמעלה מההשתלשלות, והנה מדברים סופרים בקיום מצות נר חנוכה הורו לנו שעי' קיום כל מצות עשה ול"ת דרבנן בסור מרע וע"ש בכל דקדוקי סופרים ואזהרותיהם נמשך להיות והוי' יגיה חשכי שהוא בחי' שם הוי' שלמעלה מההשתלשלות מה שאינו נמשך ע"י תושב"כ כו', ולכן חמורים ד"ס מד"ת וכו' וכה"ג נת' במ"א ג"כ ע"פ מארז"ל ואיך לא אשא פנים לישראל שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה, כי בחי' ישא ה' פניו ע"י הוא גילוי מבחי' שלמעלה מההשתלשלות וכמ"ש ג"כ ב"ג מדה"ר ויעבור הוי' על פניו וכו', וכן ביום כיפור כתיב לפני הוי' תטהרו לפני היינו בחי' פנימיות והרי גילוי בחי' זו נמשך דוקא ע"י שמדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה שהוא מד"ס וזהו כי טובים דודיך מיין לריח שמניך טובים יותר מיינה של תורה".

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/12/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/12/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק